

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ: Πρὸς τὸ 17ο ἐκδοτικὸ ἔτος	225
ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: Δέκα ἡμέρες στὴν πατρίδα τοῦ Pestalozzi	228
ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ: Τὸ δράμα τοῦ Βιβλίου	230
ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑ: Μεθοδικὲς μορφές τῆς Συγκεντρωτικῆς Διδασκαλίας	232
C. FREINET: Ἡ ἀτομικοποιημένη Διδασκαλία στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη	240
JAN PIERR VERNANT: Ἡ καταγωγή τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης	244
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ: Οἱ ἔξεις ὡς παράγων ἀγωγῆς	246
ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗ: Ὁ ἕνας Γέρος κι Ὁ ἕγώ	251
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗ: Τὸ παιδικὸ βιβλίο στὴν Ἑλλάδα	254
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ: Ἑκπαιδευτικὴ περιφέρεια Διδυμοτείχου	255

**ΕΤΟΣ ΙΖ' — ΤΕΤΧΟΣ 208
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1967**

ΓΙΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ

Ἀποκτήστε ὅλοι τὰ «Λεξικά Ξένων Γλῶσσων» τοῦ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ ποὺ ἔχουν συνταχθῇ γιὰ πρώτη φορά στὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Α' χρυσὸ Μετάλλιο Παιδείας)

ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

- Μιὰ πρωτοφανὴς ἔκδοση, στερεότυπη, τυποποιημένη γιὰ τὶς 4 βασικὲς Ξένες Γλῶσσες (ΑΓΓΛΙΚΗ — ΓΑΛΛΙΚΗ — ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ — ΙΤΑΛΙΚΗ).
- Τὰ λεξικά ποὺ χρειάζονται ὅλοι οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες: ἐπιστήμονες, ἐκπαιδευτικοί, σπουδαστές, τουρίστες, ἐμπορευόμενοι, μετανάστες.
- Γιὰ πρώτη φορά στὴν ἀπλὴ Νεοελληνικὴ (Δημοτικὴ) Γλῶσσα μὲ 66.000 λέξεις τὸ καθένα καὶ μὲ ὅλους τοὺς σύγχρονους ἐπιστημονικοὺς, τεχνικοὺς καὶ ἐμπορικοὺς ὅρους.

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

**Ἀγγλοελληνικὸ
Γαλλοελληνικὸ
Γερμανοελληνικὸ
Ἰταλοελληνικὸ**

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

**Ἑλληνοαγγλικὸ
Ἑλληνογαλλικὸ
Ἑλληνο(γερμανικὸ)
Ἑλληνοϊταλικὸ**

- Τὰ 4 Λεξικά τῆς α' σειρᾶς τὰ παραδίδουμε ἀμέσως.
- Τὰ 4 Λεξικά τῆς β' σειρᾶς θὰ παραδοθοῦν τέλη Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ.
- Τιμὴ κάθε τόμου δραχ. 200. Ὀλόκληρης τῆς σειρᾶς δραχ. 1.600.
- Στοὺς συνδρομητὲς τῆς «ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ» παραδίνονται μόνον μὲ 1.200 δραχ.
- Σὲ ὅσους ἀγοράζουν ὁλόκληρη τὴ σειρὰ τῶν 8 Λεξικῶν Ξένων Γλῶσσων δίδονται ΔΩΡΕΑΝ καὶ οἱ 4 ἀντίστοιχες Μέθοδοι Ξένων Γλῶσσων (μὲ πληρωμὴ μόνον τῶν δετικῶν).

"ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 64 — ΤΗΛ. 630-331 — ΑΘΗΝΑΙ

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΖ' — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1967

ΤΕΥΧΟΣ 203

Πρὸς τὸ 17ο ἐκδοτικὸ ἔτος

Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» μὲ τὸ σημερινὸ τεῦχος του (ἀρ. 205) μπαίνει στὸ 17ο χρόν τῆς ἐκδοτικῆς του ζωῆς. Τὸ τί ἐπιτέλεσε στὰ 16 προηγούμενα χρόνια τὸ «Νέο Σχολεῖο» καὶ ὁ φερώνυμος ἐκδοτικὸς ὀργανισμὸς μας εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλους τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργούς: Στοιχειώδους, Μέσης καὶ Ἀνώτατης Παιδείας. Καὶ ἐπειδὴ κάθε χρόνο συνηθίζεται νὰ γίνεται καὶ ἓνας ἀπολογισμὸς πεπραγμένων ἄς τὸν ἀνακεφαλαιώσουμε σὲ σύντομες γενικὲς γραμμὲς, δίνοντες ταυτόχρονα καὶ ἓνα διάγραμμα γιὰ τὰ σχέδια καὶ τὶς μελλοντικὲς μας ἐπιδιώξεις:

Ι. ΤΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΜΕ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ:

1. Οἱ 16 τόμοι τοῦ «Νέου Σχολείου» εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ ζωντανώτερη Παιδαγωγικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια. Ἑκατοντάδες μελέτες, ἄρθρα σχετικὰ μὲ ψυχολογικά, παιδαγωγικά καὶ μεθοδολογικά (διδακτικά) θέματα δημοσιεύτηκαν στοὺς 16 τόμους τοῦ περιοδικοῦ μας, ὅλα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὶς ἀρχὲς καὶ ἐπιδιώξεις τῆς νέας παιδαγωγικῆς καὶ τοῦ Νέου Σχολείου σὲ παγκόσμια κλίμακα.

2. Σειρὰ Σχολικῶν Βοηθητικῶν Βιβλίων. Εἶναι γνωστὴ αὐτὴ ἡ προσφορὰ μας πρὸς τὸ μαθητόκοσμο τῆς χώρας μας.

Ἡ σειρὰ τῶν βοηθητικῶν βιβλίων μας γὰρ καὶ οἱ ἐλλήνοπουλα ὁλόκληρη δεκαπενταετία καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκδοτικοῦ πεδίου γιὰ ἀνάπτυξη) εἶ-

τία. Σταματήσαμε νὰ ἐπανεκδίδουμε τὴ σειρὰ αὐτὴ γιὰ λόγους ποὺ τοὺς ἀναπτύξαμε στὸ προλογικὸ μας ἄρθρο τοῦ τεύχους Γενάρη 1966. Τοὺς μνημονεύουμε ξανά ἐδῶ: α) εἴμαστε τῆς γνώμης νὰ δίνονται δωρεὰν τὰ βοηθητικὰ βιβλία στὰ παιδιὰ καὶ γιὰ νὰ ἀποδείξουμε ἔμπρακτα τὴν ἀποψὴ μας αὐτὴ δωρήσαμε ὁλόκληρη τὴν ποσότητα τῶν σχολικῶν μας βιβλίων στὸ μαθητόκοσμο τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἀκρίτικῶν μας περιφερειῶν, β) δὲν μπορούσαμε νὰ ἀνεχθοῦμε τὴ γνῶστη βιβλιοκαπηλεία. Τὸ σχολικὸ βιβλίο ἔχει ξεφύγει πιά ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς κλασσικῆς μεθόδου διάθεσης καὶ ἔχει περάσει σὲ ἓνα φαῦλο κύκλο (!) ἀπαράδεκτης βιβλιοκαπηλείας ἡ ὁποία διεξάγεται σὲ τελευταία ἀνάλυση, σὲ βάρος τῆς ποιότητος τοῦ βιβλίου καὶ τῶν μαθητῶν. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐπισημάναμε ἔγκαιρα, τὸ χτυπήσαμε κατακέφαλα ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔπαψε νὰ ὑπάρχει. Τὸ πόσο θλιβερὴ εἶναι ἡ κατάσταση αὐτὴ καὶ τὸ πόσο ἐκτρεμὲς προξένησε στὸν ἐκπαιδευτικὸ κλάδο καὶ στὸ μαθητόκοσμο, ὅλοι τὸ γνωρίζουν καὶ τὸ ἀναγνωρίζουν. Ἐμεῖς ὅμως δὲν μπορούσαμε νὰ συμπράξουμε σὲ μιὰ τέτοια μορφή βιβλιοκαπηλείας καὶ ἔγκαιρα ἐγκαταλείψαμε τὸ λεγόμενο σχολικὸ βοηθητικὸ βιβλίο.

3. Σειρὰ τριπλῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν.

Ἡ σειρὰ αὐτὴ τῶν χαρτῶν μας (ἀτομικὰ καὶ οἰκονομικὰ) εἶναι ἡ ἀπαιτούμενη γιὰ ἀνάπτυξη) εἶ-

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κονδύδης
20-7-90
44436

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

225

ναι μια πρωτότυπη σύλληψη και εφαρμογή της τριπλής εξέτασης του γεωγραφικού μαθήματος. Λόγω της μεγάλης επιτυχίας των χαρτών μας αυτών και της καταπληκτικής ζήτησής τους, ή ανάπτυξή τους θα συνεχίζεται και στο μέλλον — παρά το γεγονός ότι ο Έκδοτικός Όργανισμός μας έχει στρέψει την δραστηριότητά του σε άλλους τομείς, πιδ σπουδαίους και πιδ μεγάλους.

4. Παιδαγωγική και σχολικό - θεατρική βιβλιοθήκη: Οι σειρές της «Παιδαγωγικής μας Βιβλιοθήκης» και της «Βιβλιοθήκης Σχολικού Θεάτρου» παρέμειναν στάσιμες γιατί οι εκδόσεις αυτές, όπως είναι γνωστό «δεν τραβιούνται» και συνεπώς δεν καλύπτουν τὰ ἔξοδά τους!

5) «Απαντα Παπαρηγοπούλου». Όπως είναι γνωστό έχουμε ολοκληρώσει τὰ «Απαντα Κ. Παπαρηγοπούλου» σε 15 τόμους (Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, τ. 8 — Παγκόσμιος Ιστορία, τόμοι 5, — Ιστορικά μελετήματα, τόμ. 2 — σύνολον 15 τόμοι) και ολοκληρή αυτή τη σειρά προσφέρουμε δωρεάν στους συνδρομητές μας της Μ.Ε.Ν. και της Ν.Ε.Ε. (βλέπε παρακάτω).

6. Έγκυκλοπαιδικούς τομείς. Ολοκληρώσαμε την 28τομη «Μεγάλη Έγκυκλοπαίδεια των Νέων», την 5τομη «Πρώτη Έγκυκλοπαίδεια των παιδιών» και από τον περασμένο Σεπτέμβριο άρχισαμε την έκδοση του χολοσσιαίου έργου ζωής «Νέα Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια» σε 24 μεγάλους και ογκώδεις τόμους (για τὸ ἔργο μας αὐτὸ βλέπε παρακάτω). Κυκλοφορήσαμε ἀκόμη δύο ἐπίτομα (λεξικά της Δημοτικῆς) (1 τόμος: Γλωσσικό και 1 τόμος ἔγκυκλοπαιδικό) και ὀχτὼ (8) «Λεξικά Ξένων Γλωσσῶν» (ὅλα στη Δημοτική για πρώτη φορά): Ἀγγοελληνικό — Ἑλληνοαγγλικό, Γαλλοελληνικό — Ἑλληνογαλλικό, Γερμανοελληνικό — Ἑλληνογερμανικό, Ἰταλοελληνικό — Ἑλληνοϊταλικό και ἔτσι μπάσαμε ἐπίσημα τὴ ζωντανή δημοτικὴ γλῶσσα και στὰ ξενόγλωσσα λεξικά (πὺ εἶχαν κατακτήσει ἀνιάρη με τὴν «ὕλακή» (ἀντί = γαύγισμα) και «ἥλος» (ἀντί = καρφί), ἀποδείχνοντας ἔμπρακτα για μιὰ ἀκόμη φορά: πόσο ἀπολυτρωτικὴ εἶναι αὐτὴ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα για μικροὺς και μεγάλους, δταν, κατάλληλα χρησιμοποιούμενη, διώχνει

τὴ μούχλα πὺ ἐπικρατοῦσε, ὁλόκληρους αἰῶνες στὰ ἑλληνικά γράμματα και στὴν ἑλληνικὴ παιδεία. Μὲ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα στὰ σχολικά μας βιβλία, στὶς ἔγκυκλοπαίδεις, στὰ λεξικά και σ' ὅλες τὶς ἐκδοτικὲς ἐφορμήσεις δώσαμε μιὰ δυνατὴ ὠθησὴ στὸ μαθητόκοσμο τῆς χώρας μας ἀλλὰ και στοὺς μεγάλους για νὰ γευτοῦν ἀπλόχερα τὰ προϊόντα τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ και τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ.

II. ΤΙ ΣΧΕΔΙΑΖΟΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΑΛΟΝ:

Παρά τὸ γεγονὸς πὺς με τὴν έκδοση τῆς «Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαίδειας» (Ν.Ε.Ε.) σὲ 24 τόμους (πὺ ἀποτελεῖ για μᾶς τὸ «ἔργο τῆς ζωῆς» μας και πὺ τὴν πραγματοποίησή του εἶχαμε θέσει ὡς κύριο στόχο τῆς πνευματικῆς μας δραστηριότητος) δὲν θὰ ἔπρεπε πιδ νὰ βασανίζουμε τὸ μυαλό και τὴ σκέψη μας με ἄλλα πνευματικὰ και ἐκδοτικὰ σχέδια και πραγματοποιήσεις (ἀφοῦ, ἄλλωστε, και ἡ Ν.Ε.Ε. θὰ μᾶς ἀποροφήσῃ τρία ἀκόμη ὁλόκληρα χρόνια (πλήρεις) δραστηριότητος), ὡστόσο, δὲν σᾶς κρύβουμε τὶς προθέσεις μας και για κάποιες ἄλλες παράλληλες νέες δημιουργίες μας πὺ, ἄλλωστε, ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν ὅλα τὰ ἀρχικά μας σχέδια, ὅπως τὰ ἔχουμε συλλάβει στὶς γενικὲς τους γραμμές στὸ κύριο ἄρθρο μας («οἱ προθέσεις και οἱ σκοποὶ μας») στὸ ὑπ' ἀριθ. 1ον τεῦχος τοῦ «Ν. Σχολείου» τὸ Μᾶη τοῦ 1950! Ἄς σημειώσουμε λοιπὸν, μερικὸς ἀπὸ τοὺς τομείς πὺ ἔχουμε ἐγγράψει πρὸς ἄμεση πραγματοποίηση:

1. Συνέχιση και ὁλοκλήρωση τῆς ΝΕΕ με μορφή και περιεχόμενο τέτοιο ὡστε νὰ γίνῃ ἡ 1η μεγάλη Ἑλληνικὴ και Πογκόσμια Ἑγκυκλοπαίδεια, ἀσύγκριτη ἀπὸ κάθε ἄλλη παλιότερη ἢ σύγχρονη ξένη ἢ δική μας ἔγκυκλοπαίδεια. Κυκλοφορήσαμε ἤδη τὸν Α' τόμο τῆς Ν.Ε.Ε. και μελετώντας τον, μπορείτε νὰ σχηματίσετε μιὰ ἰδέα περὶ τοῦ τί συγγραφικὸς και ἐκδοτικὸς ἄθλος εἶναι αὐτὸ τὸ μεγαλοῦργημα. Βρισκόμουν πρὶν λίγῳ καιρὸ στὴ Γενεύη, Λωζάνη, Βέρνη, Ζυρίχη, Παρίσι και σὲ μιὰ σειρά ἄλλες εὐρωπαϊκὲς πόλεις. Καὶ σύγκρινα τὴ Ν.Ε.Ε. με τὶς πιδ πρόσφατες, τὶς πιδ νέες εὐρωπαϊκὲς Ἀγγλικὲς και ἀμερικανικὲς ἔγκυκλοπαίδεις. Καὶ καμάρωνα πὺ ἡ δική μας

Ν.Ε.Ε. προχωρεῖ πιδ μπροστὰ και παρουσιάζει τὸν ἰδεώδη τύπο μιᾶς νέας «ὕπερπλήρους» μεγάλης ἔγκυκλοπαίδειας, τέτοιας πὺ θὰ ἤθελαν νὰ μπορούσαν νὰ τὴν ἐξέδιδαν οἱ μεγαλύτεροι εὐρωπαϊκοὶ ἐκδοτικοὶ οἶκοι. Τὰ συγχαρητήριά τους ἀποτέλεσαν για μᾶς μιὰ δικαίη ἐπιβράβευση τῶν ἀφάνταστων κόπων και τῶν μεγάλων θυσιῶν μας στὸ βωμὸ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἰδέας.

2. Συνέχιση και ὁλοκλήρωση τῆς σειράς «Νεοἑλληνες κλασσικοὶ» (24 τόμοι). Πρόκειται για 24 κομφοὺς τόμους με τὰ «Απαντα» τῶν κυριωτέρων νεοελλήνων κλασσικῶν (Ψυχάρης — Παπαδιαμάντης — Βαλαωρίτης — Σολωμὸς κ.λ.π.) τοὺς ὁποίους και ἔχουμε προγραμματίσει νὰ προσφέρουμε δωρεάν στοὺς συνδρομητὲς τῆς Ν.Ε.Ε.

3. Συνέχιση και ὁλοκλήρωση τῆς Σειρᾶς «100 Ἀριστουργήματα τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας». Τὴ σειρά αὐτὴ με τὰ «100 Ἀριστουργήματα» τῆς Ἑλληνικῆς και Παγκόσμιας Παιδικῆς Λογοτεχνίας, πὺ τὴν εἶχαμε ἀρχίσει πρὶν λίγα χρόνια ὁλοκληρώνουμε τώρα με ταχύτατο ρυθμὸ, γιατί και αὐτὴ τὴ σειρά πρόκειται νὰ δωρήσωμε στοὺς πολυπληθεῖς συνδρομητὲς μας τῆς Ν.Ε.Ε. με ρυθμὸ 4 βιβλία σὲ κάθε τόμο τῆς Ν.Ε.Ε. (24 X 4 — 96 και 4 ἀκόμη με τὸν τελευταῖο τόμο).

4. Ἡ νέα ὕλη και διδακτικὴ (τοῦ Ν. Σχολείου και τοῦ Ν. Προγράμματος) εἶναι ἓνα 12-μο ἔργο, ἔτοιμο ἀπὸ 5ετίας και τοῦ ὁποίου ἡ έκδοση καθυστερεῖ και θὰ καθυστερήσῃ γιατί ἀναμένουμε τὴ δημοσίευση τοῦ Νέου Προγράμματος. Χωρὶς αὐτὸ δὲν θὰ εἶχε καμμιά ἀξία ἡ ἐμφάνιση τοῦ ἔργου μας αὐτοῦ.

5. Μερικὲς ἄλλες ἐκπλήξεις τοῦ 1967.

Ἐτοιμάζουμε ἀκόμη δύο - τρεῖς ἀκόμη μεγάλες ἐκπλήξεις μέσα στὸ 1967 μὰ δὲν μπορούμε νὰ μιλήσουμε γιατὲς, γιατί οἱ καλὲς ἰδέες για μιὰ ἐπιτυχημένη έκδοση κρατιοῦνται ὡς μυστικά μέχρι τὴν παραμονὴ τῆς κυκλοφορίας τους.

ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὑστερα ἀπ' ὅσα σᾶς ἀραδιάσαμε παραπάνω καιρὸς νὰ σταματήσουμε ὡστε τὰ λόγια νὰ δώσουν τόπο στὰ ἔργα. Εἴμαστε ἀπὸ ἐκείνους πὺ ὅ,τι προγραμματίζουν τὸ πραγματοποιοῦν. 17 ὁλόκληρα χρόνια στὴ Δ)ση τοῦ περιοδικοῦ μας, τοῦ «Νέου Σχολείου» δὲν πάψαμε ποτὲ νὰ διακηρύττουμε τὴν ἀνάγκη για τὴ συνεχὴ ἀνανέωση τῆς παιδείας μας με ὅλα τὰ μέσα. Τὸ «Νέο Σχολεῖο και οἱ ἐκδόσεις μας αὐτὸ τὸ μεγάλο σκοπὸ ὑπηρετοῦν.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

• Ἀπὸ τὸν περασμένο Σεπτέμβριο ἄρχισε νὰ κυκλοφορὴ σὲ ἑβδομαδιαία τεύχη διὰ τοῦ Πρακτορείου Ἀθηναϊκοῦ Τύπου και τὸ περίφημο ἔργο τοῦ «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» (Ν.Ε.Ε.)

• 10.000 Ἕλληνες και ξένοι παιδαγωγοί, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, συγγραφεῖς, ἀνάμεσά τους διακεκριμένοι Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγητὲς Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείων και Ἀνωτάτων Σχολῶν, συνεργάζονται στὴ μνημιώδη έκδοση τῆς Ν.Ε.Ε.

• Ὁλόκληρη ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας μας σὲ μιὰ πανεθνικὴ σταυροφορία ἐκλαϊκεύει και προσφέρει μέσα ἀπὸ τὶς 20.000 σελίδες τῶν 24 τῶμων τῆς Ν.Ε.Ε. τὸν ἀπέραντο θησαυρὸ τῶν γνώσεων και τῆς σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμοῦ για τὴν ἀνοδο τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

• Ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἐθνικὸ προσκλητήριον δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί. Στείλτε ὅλοι συνεργασία στὴ Ν.Ε.Ε. Κυρίως, συντάξτε, για τὴν Ν.Ε.Ε., τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ σας (γενέτειρας), τοῦ χωριοῦ στὸ ὁποῖο ὑπηρετήτε, διαφόρων, ἱστορικῶν τοπωνυμίων, τοπικῶν ἡρώων, εὐεργετῶν κ.λ.π. Συνεννοηθῆτε και με τὸν Πρόεδρο τῆς Κοινότητος στὸν ὁποῖον ἔχομεν στείλει ὁδηγίες.

ΔΕΚΑ ΗΜΕΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ PESTALOZZI

Έντυπώσεις του Δ'ντου του «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Την παραμονή των Χριστουγέννων ένα γιγαντιαίο SUPPER CORRONADO της SUISSE AIR μάς άρπαξε στα σιδερένια του φτερά και με πολλούς άλλους Έλληνες και ξένους ταξιδιώτες μάς έφερε στη χώρα των Άλπεων, στην ωραία Έλβετία, με τις τόσες τουριστικές όμορφιές της, με τις όμορφες πολιτείες και τα χιονισμένα βουνά της, με τις καταπράσινες κοιλάδες και τις υπέροχες λίμνες της, στην πατρίδα του PESTALOZZI, με τα τόσα πνευματικά της ιδρύματα και τους τόσο ήρεμους και πολιτισμένους κατοίκους της.

★

Ξεκινήσαμε ώρα 12 το μεσημέρι από την Αθήνα και αφού ακολουθήσαμε τη διαδρομή Πάτρα - Κέρκυρα - Πρίντεζι, Άγκονα, Βόρεια Ιταλία, βρισκόμαστε σε 2 περίπου ώρες πάνω από τις κεντρικές όροσειρές των Άλπεων (που νόμιζε κανείς πως με λίγη προσπάθεια ή... τύχη μπορούσε να τις έγγιση) και να που σε λίγο το γιγαντιαίο σιδερένιο πουλί συνεισφέρον χαλαρών των Έλβετικών Άλπεων και έφτανε, έντελώς ξαφνικά, στο τεράστιο διεθνές αεροδρόμιο της Ζυρίχης.

Ζυρίχη, ώρα 2.30!!

Τί να πρωτοϊδής και τί να πρωτοθαυμάσης σ' αυτή την απέραντη αΐθουσα άναμνης που μάς υποδέχτηκε στο κέντρο σχεδόν του αεροδρομίου της Ζυρίχης. Πρόκειται πραγματικά για ένα σταυροδρόμι των ανθρώπινων φυλών και των ανθρώπινων πολιτισμών. Λευκοί ξανθοί του Βορρά, Ρώσσοι ή Σκανδιναβοί, άσπροι με μαύρα μαλλιά μεσογειακοί, άσπροι και γυναίκες, άμερικανοί στρατιωτικοί που διαβάζονται να πάρουν το άπογευματινό αεροπλάνο για τη Ν. Υόρκη, άραπάδες του Κουβέιτ ή της Σενεγάλης που στριφογυρίζουν ψάχνοντας να βρουν την πόρτα έξόδου, γιαπωνέζοι με τις γυ-

ναίκες και τα παιδιά τους που ψωνίζουν σοκολάτες για τα μικρά και μικροκομποτεχνήματα στα ειδικά καταστημάκια, «όργισμένα νιάτα» απ' όλες τις φυλές της γής, που πίνουν το ούϊσκάκι τους — όρθοστας ή και καθιστοί — στο μπάρ της ολόγυρα τζαμωτής αυτής αΐθουσας, φλεγματικοί έγγλέζοι που διαβάζουν ήρεμοι την έφημερίδα τους, ρίχνοντες τότε τότε ματιές στο κεντρικό καντράν της τηλεόρασης όπου φωτάκια άναβοσβύνουν δείχνοντας τους άριθμούς που φέρουν οι πόρτες «έξόδου» των έπιβατών από την αΐθουσα άναμνης προς τα αεροπλάνα που θα τους οδηγήσουν Χριστουγεννιάτικα στους δικούς τους, αεροπόροι, συνοδοί κι ένας άμέτρητος, πολύχρωμος κόσμος, που κινείται ζωηρά αλλά και κάπως άνησυχά, ώσπου να προσανατολιστή «καλά» για να φτάση στον προορισμό του, να με λίγα λόγια τί είναι το αεροδρόμιο της Ζυρίχης.

Άπ' έξω από τις άτέλειωτες τζαμαρίες της απέραντης αΐθουσας ύποδοχής άντιφεγγίζουν μέσα στο χειμωνιάτικο συνεισφασμένο ούρανό, γλιστρώντας πάνω στη γυαλιστερή βρεγμένη άσφαλτο του αεροδρομίου, μικρά και μεγάλα αεροπλάνα, που άδιάκοπα προσγειώνονται και άπογειώνονται απ' όλα τα μέρη του κόσμου, ενώ μικρά κίτρινα έπιβατικά αυτοκίνητα της ύπηρεσίας του αεροδρομίου «πιλοτάρουν» τα αεροπλάνα που προσγειώνονται και τα οδηγούν στους χώρους που θα σταθμεύσουν.

Μιά βιαστική ματιά στις μακρινές σιλουέτες των σπιτιών της Ζυρίχης συμπληρώνουν κάπως την εικόνα της ωραίας αυτής Έλβετικής πόλης που είναι γεμάτη από έργοστάσια και βιομηχανικές έπιχειρήσεις, ταυτόχρονα δέ και ένα από τα μεγαλύτερα τραπεζιτικά κέντρα της Εύρώπης.

Μα τα λεφτά της ώρας περνούν και όσο να καταγράψης στην κορδέλλα του

μυαλού σου τις τόσο γοργές και έναλλασσόμενες έντυπώσεις σου βλέπεις να άναβοσβύνουν τα φωτάκια στο καντράν της τηλεόρασης που είδοποιούν ότι πρέπει «όλοταχώς» να σπεύσω στην πόρτα (έξοδο) Νο 5—14 γιατί άλλιώς μπορεί να χάσω το αεροπλάνο για τη Γενεύη — άρχικός τόπος του προορισμού μου — κι άντε ύστερα να περιμένης Χριστουγεννιάτικα άλλο αεροπλάνο της γραμμής!

Άλλά τί βλέπω. Δυο βήματα πιό πέρα από την έξοδο ένα αεροπλάνο δικινητήριο (METROPOLITAN γράφει έπάνω του) έχει γυρίσει τη μούρη του προς έμάς και από τη σκάλα του ή αεροσυνοδός του μάς κάνει νεύματα να τραθήξουμε προς τα εκεί.

— Έχει γούστο, σκέφτηκα, να μπούμε σ' αυτό το κουτί! Γιατί, τάχα, το γιγαντιαίο CORONADO μάς παράτησε; Τί σημαίνει άραγε αυτό το όνομα METROPOLITAN;

Άλλά δέν είχαμε καιρό για χάσιμο. Στην Γενεύη με περίμεναν οι δικοί μου. Δισταγμοί δέν χωρούν.

— Τί διάβολο, σκέφτηκα, χειρότερο από τα δικά μας δικινητήρια ΝΤΑΚΟΤΑ (που μπαίνουν μέσα καί... τρέμεις ώσπου να φτάσης στη Λάρισα ή στο Έράκλειο της Κρήτης);

Δέν πρόφτασα να καλοσκεφτώ και ο θόρυβος του μοτέρ του METROPOLITAN άρχισε να δέρνει το νοτισμένο άέρα του αεροδρομίου της Ζυρίχης και πριν καλοδεθούμε στα καθίσματά μας, κόβουμε κι άλλες βόλτες πάνω από τη Ζυρίχη. Σάν νάξαιρε ο πιλότος ότι μερικοί από τους έπιβάτες ήταν ξένοι, όπως έγώ, κι είχαν ανάγκη να γνωρίσουν από ψηλά την ωραία αυτή πολιτεία της Γερμανόφωνης Έλβετίας, έκοψε μια - δυο - τρεις βόλτες έπάνω της (ώραία πατριδογνωσία) κι ύστερα όλοταχώς «προς Γενεύη».

Έδιωξα κάθε κακή σκέψη και προκα-

τάληψη για την ασφάλειά μας πάνω σ' αυτό το περίεργο, μακρομούτσουνο και μακροφτέρυγο σιδερένιο κουτί και άφοσιώθηκα να θαυμάζω την όμορφιά του κάτω από μάς Έλβετικού τοπίου: κοιλάδες, λόφοι, εύχενες βουνών, ρυάκια, λίμνες, χωριουδάκια, χιονισμένες πλαγιές των Άλπεων από την άριστερή κατεύθυνση, αυτοκίνητα κάτω στους στενούς, φιδίσιους αλλά καλοσυντηρημένους δρόμους, παντού άγροικίες και μεμονωμένα σαλές στις χιονισμένες πλαγιές, πιό πέρα — όχι πολύ μακριά μας — ένα τελεφερίκ φαίνεται να μεταφέρει δυο μαύρα σημάδια (βαγόνια με έπιβάτες) για τη χιονισμένη βουνοκορφή. Άκόμη στη χιονισμένη πλαγιά κάποιου βουνού διακρίνω κάτι μαύρα σημαδάκια που κινούνται: είναι οι χιονοδρόμοι, οι σκιέρ, μικροί και μεγάλοι, που κάνουν σκι στο χιόνι.

Δέν θα είχαν περάσει 15 λεπτά και νάσου μπροστά και κάτω μας και λίγο άριστερά διακρίνεται ή χιλιотραγουδισμένη Λεμάν, ή λίμνη που συνδέει τρεις χώρες: Έλβετία, Γαλλία, Ιταλία και τα καντόνια: του Βώ, του Βεβέ, της Γενεύης κλπ. Έχομε ξεπεράσει πιό τη Βέρνη και βρισκόμαστε πάνω από τη Λωζάννη. Καθάρα πιό φαίνεται άριστερά μας ή Ρόλλ, το Πιγύ, το Βεβέ και το Μοντρέ (άπό τη Έλβετική πλευρά της Λεμάν) και το Έβιάν άπό την άπέναντι Γαλλική πλευρά. Κι όσο να σκαλοσκεφτούμε χαμηλώνει πιό το METROPOLITAN μας και προσγειώνεται στο αεροδρόμιο της Γενεύης, όπου με κάποια άνησυχία ίσως με περίμεναν συγγενείς και φίλοι — για να περάσουμε 10—15 ήμέρες εύχάριστες στην Πατρίδα του PESTALOZZI, του ROUSSEAU, του FERRIEBE και του CLAPAREDE.

(Η συνέχεια στο έπόμενο)

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Του ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

Η ΠΡΟΒΟΛΗ του ελληνικού βιβλίου θέματα παλαιά και ανεξάντλητα. Πώς να σταθούμε αδιάφοροι μπροστά σ' αυτή την ἐγκύκλιο, την υπογεγραμμένη από εκπροσώπους Ἀρχών και Ὁργανώσεων που ἔχουν φροντίσει για τὴ σχετικὴ ἐκδήλωση. Νὰ βοηθήσουμε κι' ἐμεῖς, λέει. Μὲ τί τρόπο; Εἶναι ἄραγε ζήτημα ἀρθρογραφίας καὶ προπαγάνδας ἢ ἐξοικείωση τοῦ κόσμου νὰ διαβάσει, ἢ δημιουργία τῆς ἀνάγκης γιατὶ τὸ καλὸ βιβλίο. «Προβολή» σημαίνει ἀνάδειξη τοῦ βιβλίου ὡς πνευματικὸ προϊόντος καί, κατὰ δεύτερο λόγο, ὡς ἐμπορεύματος. Ἀλλὰ ἡ ἀνάδειξη τότε μόνον ἔχει νόημα ὅταν ὑπάρχει ἀποδέκτης. Ὑπάρχει λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἀποδέκτης γιατὶ τὸ βιβλίο; Καὶ ὡς ποῖο θαυμά; Ἐδῶ ἐντοπίζεται τὸ ζήτημα.

Ὅτι οἱ νεοέλληνες δὲν ἀγαπᾶνε, κατ' ἀρχήν, νὰ διαβάσουν — ἔξω ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα τους καὶ κανένα ἐλαφρὸ περιοδικὸ — εἶναι πασίγνωστ. Θὰ εἴμασταν ὁμως ἄδικοι, ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἂν δὲν λέγαμε καὶ κάτι ἄλλο, λιγότερο γνωστὸ αὐτό: Ὅτι τὰ πράγματα, μέσα στὰ τελευταῖα χρόνια, τὰ μεταπολεμικά, ἔχουν πολὺ ἀλλάξει. Πρὸς τὸ καλλίτερο. Ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ἔχει ἀνέβη στὴν ἐπιφάνεια, μ' ἐνδιαφέροντα σοβαρὰ καὶ ζωηρά, μ' ἐπίγνωση τῆς σημασίας ποὺ παίρνει ὅλο καὶ περισσότερο ἢ στιγμὴ ποὺ ζοῦμε. Ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν διαβάσει, στοχάζεται, κρίνει, θέλει νὰ ἐνημερώνεται, ἀλλὰ προπάντων θέλει ν' ἀποκτᾷ τὰ ἐφόδια ἐκείνα ποὺ τοῦ εἶναι ἀπαραίτητα γιατὶ νὰ χειραφετηταί πνευματικά. Ἄν, τώρα, δὲν σημειώνεται πάντοτε μιὰ συνάντηση τοῦ κόσμου αὐτοῦ μὲ τὸ ἐλληνικὸ βιβλίο, κάτι πρέπει νὰ φταίει. Ἄς τὸ ἀναζητήσουμε.

Σὲ πρώτη ἐντύπωση θὰ ἔλεγε κανένας, πραγματικά, ὅτι ἀφοῦ ὑπάρχει κοινὸ — ἕνα κάποιο κοινὸ — καὶ ὑπάρχει καὶ δι-

βλίο, ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι ἡ «προβολή» τοῦ βιβλίου ὥστε νὰ προκληθεῖ ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ μὴ τὰ βλέπω τὰ πράγματα τόσο ἀπλᾶ. Ποῖο βιβλίο θὰ προβληθεῖ; Ποιὸ ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες ποὺ κατακλύζουν ἀδιάκοπα τὴν ἀγορά; Ποτὲ δὲν εἶταν τόσο οἱ γράφοντες καὶ τόσο χτυπητὴ δυσαναλογία μὲ τοὺς υποψήφιους ἀναγνώστες; Ποιὸ ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες χιλιάδων ποὺ κατακλύζουν ἀδιάκοπα τὴν ἀγορά; Ποτὲ δὲν εἶταν τόσο οἱ γράφοντες καὶ σὲ τόσο χτυπητὴ δυσαναλογία μὲ τοὺς υποψήφιους ἀναγνώστες, κι' ἂς ἔχουν οἱ τελευταῖοι τοῦτοι αὐξηθεῖ. Ἡ ἀγορά, ἰδιαίτερα, τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου, παρουσιάζει μιὰν εἰκόνα τόσο ἀναρχομένη ποὺ χάνει κανένας τὸ νοῦ του. Ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά χιλιάδες ἀντίτυπα μένουν ἀπούλητα, τυπώνονται ὅλο καὶ περισσότερες χιλιάδες. Στὸ μεταξὺ συγγραφεῖς δόκιμοι, ἀπὸ τοὺς νεώτερους, δὲν βρίσκουν ἐκδότη — δηλαδὴ ἐκδότὴ πραγματικό, ποὺ ν' ἀναλάβει οἰκονομικὰ ὅλη τὴ δαπάνη γιατὶ τὴν ἐκδοσὴ καὶ νὰ δώσει στὸ συγγραφέα ποσοστά. Τὰ περισσότερα λογοτεχνικά βιβλία βγαίνουν μὲ συνδασμούς ἀπίθανους, ποὺ θυμίζουν συνδασμούς τῆς ἀλχημείας. Ἀφοῦ βγοῦν, ἀστοχοῦν στὸν ἀντικειμενικὸ τους σκοπὸ: νὰ κυκλοφορήσουν. Δὲν ὑπάρχει τίποτα πρὸς πικρὸ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μήνυμα ποὺ ἀπομένει χωρὶς ἀποδέκτη. Ἡ βιβλιοαγορά μας παρουσιάζει τὴν εἰκόνα ἑνὸς ἀνθρώπου μαρασμοῦ.

Καὶ οἱ πίκρες ἀπωθούνται, σπιθάζονται, οἱ μνησικακίες περσεύουν, πυκνώνουν τὴν ἀτμοσφαῖρα, πιάνει κανένας στὸν ἀέρα περιέργα ρεύματα, ἀναθυμιάσεις ἀπὸ πάθη, ἀντιδικίες, φθόνους, μίσση ἐξοντωτικά, ποὺ δὲν τὰ δικαιολογεῖ τίποτα, ἀφοῦ ἀντικείμενο δὲν ὑπάρχει. Εἶναι σὰν ἀντιζηλίες γιατὶ μιὰν ἀνύπαρκτη ἐρωμένη. Καὶ

στὰ τελευταῖα βλέπει κανένας ὅτι αὐτὸ εἶταν ἴσα - ἴσα ἡ βαθεῖα αἰτία: ἕνα ἐρωτικὸ ὁρμέφυτο ποὺ μένει ἀνικανοποίητο. Μέσα σὲ τέτοιες συνθήκες, μιὰ ὀρισμένη τουλάχιστον λογοτεχνία δὲν ἔχει παρὰ τὴ διέξοδο καὶ τὴ συνείδηση τοῦ αὐτοερωτισμοῦ.

Τὸ κοινὸ ποὺ εἶπαμε πὼς ὑπάρχει, κοινὸ ἄγρυπνο, διψαλέο, φαίνεται πὼς ἔχει ἄλλους στόχους. Πρέπει νὰ τὸ καταλάβουμε μιὰ γιὰ πάντα πὼς τὸ κοινὸ — τὸ πραγματικό, τὸ ὑγιὲς κοινὸ — δὲν ἀγοράζει κάτι γιὰ νὰ τὸ «ὑποστηρίξει». Οὕτε στὸ θέατρο πάει γιὰ νὰ ὑποστηρίξει μιὰ προσπάθεια, ὅσο κι' ἂν ξελαρυγγιάζονται νὰ τοῦ τὸ συνιστοῦν οἱ ἐνδιαφερόμενοι. Τὸ κοινὸ τοῦ βιβλίου, τοῦ θεάτρου, δὲν εἶναι φιλόπρωτο γράβιο ποὺ γιὰ νὰ σώσει τὴν ψυχὴ του μοιράζει κέρματα στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας τὴν Κυριακὴ. Τὸ κοινὸ ἀγοράζει ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ τοῦ δώσετε κάτι ποὺ ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ φανερὴ ἢ κρυφὴ του ἀνάγκη, διαλέγοντας ἀπὸ τὰ ἐπίπεδά τους ἐκεῖνο ποὺ σὰς ταιριάζει ἑσᾶς. Ἡ ἀλαζονικὴ περιφρόνηση πρὸς τὸ κοινὸ, ποὺ ἔχει γίνῃ τόσο τῆς μόδας σὲ μερικοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους, ἔξω καί, κατ' ἀντανάκλαση, κι' ἐδῶ, θάπρεπε τουλάχιστον νὰ ἔχει τὴν ἀξιοπρεπὴ συνέπεια νὰ μὴ βρίζει ἀπὸ πάνω κι' ἐκείνους ποὺ ἀντιτάσσουν τὴν ἀδιαφορία τους στὴν παρέλαση τῆς ὑπεροχίας.

Ξέρω πολὺ καλὰ πὼς ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημείο ποὺ ἀγγίξαμε, μὲ τὸ πρῶτο λοξοδρόμισμα βρισκόμαστε στὴν ἐπικίνδυνη περιοχὴ τῆς σύγχρονης Τέχνης. Ἀλλὰ δὲν ἀναφερόμουν σ' αὐτὴν. Ἀναφερόμουν στὴν ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων καὶ στὴν ἐπικοινωνία λογοτεχνίας - κοινῶν εἰδοποιημένου, ἀλλὰ πελαγωμένου. Γιὰ τὸ κοινὸ ἢ λογοτεχνία δὲν εἶναι σπὸρ, ἔστω καὶ πνευματικό. Τὸ κοινὸ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἀντικρύζει τὴ λογοτεχνία μὲ περισσότερη σοβαρότητα ἀπὸ ὅ,τι πολλοὶ λογοτέχνες. Γιατί; Ἀπλούστατα: γιατί ἡ λογοτεχνία γιὰ τὸ κοινὸ δὲν εἶναι μέσο προβολῆς, ἐπίδειξη ταλάντου, ὑπεροχῆς, ἢ ιδιορρυθμίας. Ἀπὸ τοὺς δύο παράγοντες, λογοτέχνη καὶ ἀναγνώστη, ὁ ἀνιδιο-

τελέστερος εἶναι ὁ δεύτερος.

Καὶ τώρα θ' ἀναφέρω ἕνα περιστατικὸ τόσο παράδοξο, ποὺ τὸ καταντάει δυσκολοπίστευτο, ἀλλὰ ποὺ ἔχει μιὰ δική του εὐγλωττία. Θὰ τὸ ἀφήσω ἀσχολιάστο, ὥστε ὁ καθένας νὰ βγάλει τὰ συμπεράσματά του. Τὸν περασμένο Γενάρη εἶχαμε δημοσιεύσει στὶς «Ἐποχές» μιὰ σύντομη ἐπιστολή, ποὺ μᾶς τὴν εἶχε στείλει ἕνας ἄγνωστός μας τότε νέος. Ἐλεγε πὼς εἶχε τυπώσει, στὰ 1962, μ' ἐξοδὰ του, τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου καὶ πούλησε δώδεκα ἀντίτυπα. Τὸν ἐπόμενο χρόνο ἔβγαλε δεύτερο βιβλίο. Εἰσπραξὴ αὐτὴ τὴν φορὰ τριακόσιες δραχμές. Ἐπειδὴ στὶς ἀλλεπάλληλες μετακομίσεις του τὰ ὑπολειπόμενα ἀντίτυπα, ἑκατοντάδες, τοῦ δημιουργοῦσαν πρόβλημα, δήλωνε μὲ τὴν ἐπιστολή του αὐτὴ πὼς τὸ χαρίζει (ὑπογραμμισμένο) σ' ὅποιον τοῦ γράψει στὴ διεύθυνσή του. «Νομίζω — προσέθεσε — πὼς θὰ ὑπάρξουν φιλέοπλαχνοι νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάρος... χωρὶς νὰ πληρώσουν». Ὑπογραφή Φ. Δ. Δρακονταειδῆς.

Ἐδῶ καὶ λίγες ἡμέρες γνωρίσαμε ἀπὸ κοντὰ αὐτὸν τὸ νέο. Ἦρθε νὰ μᾶς πεῖ τ' ἀκόλουθα, ποὺ τὰ ἔγραψε κιόλας σ' ἕνα σημείωμα γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποίησουμε ὅπως κρίνουμε. Καλύτερη εὐκαιρία ἀπὸ τούτη, τὴ σημερινή, δὲν νομίζω νὰ ὑπάρχει.

Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν στὶς «Ἐποχές» ὁ κ. Δρακονταειδῆς ἔλαβε πάνω ἀπὸ διακόσια γράμματα, ποὺ τοῦ ζητοῦσαν βιβλία. «Ἀποστολεῖς κυρίως νέοι, μαθητές, φοιτητές, ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικόν», σημειώνει ὁ ἴδιος. Ἄλλοι ἐκατὸ περίπου πήγανε στὸ σπίτι του νὰ τὸν γνωρίσουν. Τὰ ἀντίτυπα τῶν δύο βιβλίων ἐξαντλήθηκαν ἀπὸ Γενάρη σὲ Μάρτη. Μιὰ Γαλλίδα — γνωστὴ καὶ σ' ἐμᾶς ἀπὸ ὥραϊα κείμενά της — τοῦ ἔγραψε ἀπὸ τὸ Παρίσι ὅτι ἤθελε νὰ μεταφράσει διηγήματά του. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ, δύο σὲ δική της μετάφραση, ἔχουν ὑποβληθεῖ σὲ μεγάλο ἐκδοτικὸ οἶκο τοῦ Παρισιῶ. Σχεδὸν τὴν ἴδια ἐποχὴ τὸν ἐπισκέφθηκε μιὰ Ἀμερικανίδα δημοσιογράφος (τ' ὄνομά της τὸ ἔχουμε) καὶ τοῦ ζήτησε τὴν ἀδεία νὰ μεταφράσει

ΜΕΘΟΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΟ ΟΚΤΑΧΡΟΝΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Υπό ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑ, παιδαγωγού

Το Σχολείο έχει υποχρέωσιν να μη θρυμματίσει στα Προγράμματα τὴν ἐνότητα τῆς πολιτιστικῆς ἐποικοδομήσεως. Ὁ πολιτισμὸς τῆς παρούσης ἐποχῆς πρέπει νὰ προσαχθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν παιδιῶν μὲ ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς συνοχῆς τοῦ καὶ τῶν σχέσεών του.

Dr Ohms

Θὰ προλογίσαι τὸ θέμα μας ὁ Δρ AVILHELN ALBERT γιὰ νὰ ἐπαχολογηθῶν ἐν συνεχείᾳ πρὸς διαφώτισιν τοῦ προβλήματος τῶν διαφόρων μεθοδικῶν μορφῶν Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας, ἀπόψεων:

Ἄλλα τρία διηγήματά του γιὰ τὰ περιοδικὰ «Τάϊμ» - «Λάϊφ».

Τί δηλοῖ ὁ μῦθος; Μήπως ὅτι μόνο τὰ προσφερόμενα δωρεάν... ἀγοράζονται; Δὲν τὸ νομίζω καθόλου. Τὸ δωρεάν προσφερόμενο, κανονικὰ, περιφρονεῖται. Μήπως χρειάζεται κάτι, ἓνα κέντρισμα, νὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ σ' ἓνα βιβλίο, σ' ἓνα ὄνομα; Ἄς προσέξουμε ἐδῶ ὅτι τὸ «κάτι» αὐτὸ δὲν ἦταν στὴν περίπτωσιν αὐτὴ διαφήμιση· ἦταν κραυγὴ εἰλικρινείας κι' ἀπελπισίας. Τὰ SOS, λοιπόν, αὐτὰ συμβαίνει νὰ τὰ πιάνει ὁ σταθμὸς τοῦ κοινοῦ μὲ περισσότερη ἀκρίβεια κι' ἀποτελεσματικότητα ἀπ' ὅσο τὰ σήματα τῶν ναυαγίων ὁ σταθμὸς τῆς Λούτσας. Ἔτσι κι' ἄλλως κάποιο κοινὸ φαίνεται νὰ ὑπάρχει. Μόνο πού πρέπει νὰ βρεῖς τὸ δρόμο τῆς καρδιάς τοῦ προτοῦ ἀπευθυνθεῖς στὴν τσέπη του.

Παρασπώνδισα: "Εβγαλα κι' ἐγὼ συμπεράσματα. Μὲ παρηγορεῖ ὅμως ἡ σκέψη πὼς εἶναι ἐντελῶς σχετικὰ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

Τοῦ LAGARDE γιὰ τὴν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐφαρμοζομένην μορφήν Συγκεντρώσεως ἐν Γερμανίᾳ.

Ἐν συνεχείᾳ δέ:

Θὰ παρατεθοῦν ἀπόψεις τοῦ Δρ STEINER ἀπὸ ἓνα πειραματικὸν Σχολεῖον τῆς Στουτγάρδης γιὰ νὰ συμπληρωθοῦν μὲ τὰς περὶ Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας ἀπόψεις τῆς Διδακταλικῆς ἐνώσεως τοῦ Μονάχου δι' ἀνακοινώσεως τοῦ Δρ STEHLER καὶ νὰ ὁλοκληρωθοῦν ὅλες οἱ σχετικὲς διαφωτιστικὲς ἀπόψεις ἐπάνω στὸ θέμα μας μὲ τὰς γνώμας τοῦ Δρ OHMS γύρω ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ Πολιτισμογενωτικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Σχολείου.

Ἐν κατακλείδι δὲ ἡ ταπεινότης μας, θὰ ὁλοκληρώσῃ τὰς ἀπόψεις τῶν ἐν Γερμανίᾳ πειραματισμῶν γύρω ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας διὰ ἀπόψεων γενικωτέρης μορφῆς μεθοδολογικοῦ περιεχομένου ἀπὸ τὴν πείραν τῆς κατὰ τὸν πεντάχρονον πειραματισμὸν στὸ Διδακταλεῖον τῶν Γιαννίνων, γιὰ νὰ κλείσει ἐν ἐπιλογῇ τὸ ὅλον θέμα μὲ μορφήν πειραματισμοῦ τὸν ὅποιον θὰ εἰσηγηθῇ πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας καὶ στὴν Μέση Παιδείαν μας ὕστερα ἀπὸ ἓνα πενταετὴ πειραματισμὸν εἰς σχολεῖα Μέσης Παιδείας μας στὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τώρα ἂς δώσουμε μὲ τὴν σειράν τὸν λόγον εἰς τοὺς ὡς ἄνω Συναδέλφους.

Οὕτω ὁ Δρ WILHEAU ALBERT⁽¹⁾ παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς γενικὰ περὶ τοῦ πνεύματος τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας ὡς κάποιας μεγαλειώδους ἰδέας τῆς ἐποχῆς μας:

Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Φιλοσοφία ἀπετέλει τὸν ἐνωτικὸν κρίκον τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, ὅπως κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἐκυρίαρχε ἡ Θεολογία τῶν ἐπὶ μέρους μαθημάτων καὶ προσέδιδε τὸν ρυθμὸν τῆς ἐξυπηρετήσεως γύρω ἀπὸ τὸ δίκαιον τῆς ἀστικῆς τάξεως, ὅπως ἐπίσης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Διαφωτισμοῦ ὑπείσθηθαι μία διάσπασις εἰς τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ μέρους μαθημάτων σχετικὰ μὲ τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν, ἔτσι σήμερα, στὸν αἰῶνα μας, ἀνέκυψε ἀπὸ τὴν θέλησιν τῆς ἐποχῆς τὸ πνεῦμα τῆς Συγκεντρώσεως ὡς μιᾶς μεγάλης ἰδέας.

Αὐτὰ εἰσηγεῖται ὁ Δρ WILHELM ALBERT.

Καὶ τώρα... πρὶν ἢ διατυπώσουμε μορφὰς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας πού ἔλαβον χώραν σὲ διάφορα πειραματικὰ Σχολεῖα στὴν Γερμανία καὶ ἀλλαχοῦ πρὸ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτόν, παραθέτομεν κάποια ἀποψη περὶ Συγκεντρώσεως διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ LA-GRADE στὰ 1885 καὶ ἡ ὁποία χαρακτηριστικῶς τὴν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐφαρμοζομένην μορφήν μεθοδικῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας στὴν Γερμανία.

Ἄς τὴν ἀκούσουμε ὅπως τὴν παρεμβάλλει⁽²⁾ ὁ Δρ ALBERT εἰς τὸ ἔργον του.

Ἄ ἔχετε τσουβαλιάσει ἓνα ὄγκον σκουπιδιῶν ἀπὸ ἰδεῶν καὶ ἔχετε τὴν ἀξίωσιν ἀπὸ τὴν νεολαίαν, νὰ ἀναζητήσῃ — ὅπως ἓνας ραχοσυλλέκτης — μέσα στὸν σωρὸν αὐτῶν τῶν σκουπιδιῶν, τί θὰ μπορούσε νὰ θέσῃ σὲ χρῆσιν.

Τὸ ἰδεῶδες ὅμως δὲν καταγράφεται ὅπως εἶναι δυστυχῶς καταγεγραμμένον εἰς τὰ Ὀρολόγιον Πρόγραμμα τῶν Πρωτοκῶν καὶ ὅλων τῶν Γερμανικῶν Σχολείων.

Ἡ Ἀγωγή μας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι

1) WILHELM ALBERT GRUNDLEGENDES GESAMTNUFERRICHTES LEIPZIG 1928 VORWORT.

2) WITHELMUM ALBERT, Αὐτόθι σελ. 11.

ἓνας τέλειος βαρβαρισμὸς τῶν Μουσείων μας, μὲ μόνην τὴν διάκρισιν ὅτι μορφωμένοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ξεπεράσουν τὰ μορφωμένα ζῶα...

Καὶ ἐνῶ στὰ Μουσεῖα ἡ προσφερομένη πρὸς βασικὴν τῶν ἐπισκεπτῶν τροφή, μὲ τοὺς δείκτας καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν αἰθουσῶν τῶν διαφόρων κειμηλίων ἐπιτρέπει εἰς τούτους μόνους τοὺς νὰ ἐκλέξουν ἐλευθέρως ἐκεῖνο πού θέλουν νὰ ἀπολαύσουν καλλιτεχνικῶς καὶ νὰ μείνουν ὅσην ὥρα τοὺς χρειάζεται γύρω ἀπὸ τὴν καταβαλλομένην μορφωτικὴν τους προσπάθειαν, ἡ νεολαία μας ἀντιθέτως μοιᾶζει μὲ τὰ ζῶα ἐκεῖνα πού ὁδηγοῦνται κάθε μισή ὥρα ἀπὸ τὴν μίαν φάντην εἰς τὴν ἄλλην, σὲ τρόπον ὥστε ἐνῶ στὰς 8 π.μ. ἐπὶ παραδείγματι ἔχουν Θρησκευτικά, στὰ 9 ἀσχολοῦνται μὲ τὸν Σοφοκλῆν, στὶς 10 μὲ τὸν Κικέρωνα, στὶς 11 μὲ τὸν Σαίξπηρ καὶ στὶς 12 μὲ Ζωολογίαν.

Καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τῶν παραπάνω πνευματικῶν ἐδεσμάτων εἶναι τὸ στραγγάλισμα καὶ τὸ πνίξιμο τοῦ νεανικοῦ μυαλοῦ.

Συνεπῶς:

Ἄς μὴν ἀπορούμε γιὰτὶ ἐλλεῖπει ἀπὸ τὴν νεολαίαν ὁ Ἰδεαλισμὸς καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ μόρφωση πραγματικήν.

Αὐτὰ φθέγγεται ὁ LAGARDE μὲ τὴν κάπως ὀμνὴν — ἀλλὰ πολὺ παραστατικὴν μορφήν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐφαρμοζομένης — ἡ μᾶλλον ἀνεπαρκὺς μορφῆς Συγκεντρώσεως.

Καὶ τώρα ἂς δοῦμε νεώτερες μεθοδικὲς μορφὰς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας πού ἀποτελοῦν ὑπερπήδησιν τῶν περὶ Συγκεντρώσεως ἰδεῶν παλαιότερων ἐποχῶν, ἐὰν ληρθῇ ὑπ' ὅψει ὅτι τὸ σύστημα Ἀναλυτικοῦ καὶ Ὀρολογίου Προγράμματος μὲ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν μαθημάτων ἀποτελεῖ κατὰ πάγκοινον ἀναγνώρισιν τορπιλισμὸν τῆς συγκεντρωτικῆς δυνάμεως τοῦ παιδιοῦ καὶ συνεπῶς ἓνα τέτοιο Ὀρολόγιον πρόγραμμα χαρακτηρίζεται σήμερα σάν ἓνας ἀληθινὸς τορπιλισμὸς τῆς μορφωτικῆς ἰδέας.

Μίαν προσπάθειαν λύσεως τοῦ προβλήματος ἀποτελεῖ ὁ πειραματισμὸς⁽³⁾ καὶ ὁ Δρ RUDOLF STEINER στὴν WALDORF-SCHULE στὴν Στουτγάρδην.

3) KARSSEN, VERSUCHSCHULE DER GEGENWART, σελ. 35.

διαλύεται σκοπίμως εις μίαν επαλληλίαν για να πετύχουμε έτσι μια μεγαλύτερη εμβάθυνση και κάτι τι το περισσότερο άπρητισμένον.

Εκ των νεωτέρων Παιδαγωγών ο WILLMANN φρονεί ότι:

Η Γεωγραφία,

Η Ιστορία και

Τα Φυσιогνωστικά μαθήματα, δεν εκδηλούνται άπλως μεταξύ των κατά τρόπον επάλληλον, αλλά πρέπει να αναχθούν και σε μια ξεχωριστή ταξική βαθμίδα.

Θα ήτανε δηλαδή σκοπιμώτερα μία έναλλακτική επαλληλία των ως άνω μαθημάτων, ή καλύτερα ένας διακονισμός τέτοιος ώστε ή διδασκαλία της Γεωγραφίας και των Φυσιогνωστικών να περιορισθ ή κατά το θερινόν εξάμηνον εκάστου σχολικού έτους, ενώ αντιθέτως ή Ιστορία να τεθ ή εις το κέντρον κατά το χειμερινόν εξάμηνον.

Πάντως:

Η γενική αναγνώρισις ότι το έν ισχύι Ώρολόγιον Πρόγραμμα στήν σταθερή και άκαμπτη μορφή του δεν μπορεί να διατηρηθεί και ή άποψις ότι δια της παραλληλίας των επί μέρους μαθημάτων παρουσιάζεται μία διάσπασις, που θα μπορούσε να κατανικηθ ή δια της επαλληλίας των επί μέρους μαθημάτων, άποτελει εϋπρόσδεκτον αντικατάστασιν ως προς την μέθοδον της Συγκεντρωτικής άπόψεως).

Και συνοψίζει ο Δρ STEHLER τās άπόψεις της διδασκαλικής ενώσεως του Μονάρχου παρατηρεί τά κάτωθι:

«Τά επί μέρους μαθήματα να περιορισθύν στα άπαραιτήτως αναγκαία. Έπεί πλέαν δε να επιτραπ ή δια την ενοποίησιν της διδασκαλίας και την εξύψωσιν της επιδράσεως υπό έποψη Άγωγής, ή διαπραγματεύσεως των επί μέρους πραγματιστικών μαθημάτων όχι παραλλήλως αλλά επαλληλώς, σε τρόπον ώστε ή πραγματιστική διδασκαλία επί παραδείγματι περισσοτέρων σχολικών εβδομάδων να πληροί τους μαθητάς με την κυριαρχίαν αποκλειστικώς ενός φυσιогνωστικού μαθήματος, και ύστερα πάλιν να τίθεται εις το κέντρον ολοκλήρου της όλης πραγματιστικής διδασκαλίας ε-

να θέμα εκ του Αναλυτικού Προγράμματος ή Γεωγραφικόν ή Ιστορικόν.

Τά άνωτέρω άφορούν βεβαίως την 7ην και 8ην τάξιν του λαϊκού Σχολείου.

Στις έπίσημες όμως κατευθυντήριες γραμές που συνώδευσαν το τεθέν εις έφαρμογήν(8) νέον Πρόγραμμα κατόπιν σοβαράς μελέτης της Έπιτροπής ή όποία προέβη εις την σύνταξιν του, αναγράφονται και τά κάτωθι:

«Εις την άνωτέραν βαθμίδα του λαϊκού Σχολείου (δηλ. 7—8 τάξιν) επιτρέπεται ο αναγεγραμμένος αριθμός εβδομαδιαίων ώρων θα αύξηθ ή κατά μίαν ή μερικάς εβδομάδας αποκλειστικώς δια την διδασκαλίαν ενός καινούργιου μαθήματος της Πολιτισμογνωσίας(9) και έν συνεχεία κατά παρόμοιον τρόπον να γίνι ή διαπραγματεύσεις και ενός άλλου μαθήματος.

Άπαραίτητος όμως προϋπόθεσις δια την έφαρμογήν των άνωτέρω είναι ο προβλεπόμενος επί τη βάση του έτησίου Πίνακος ώρων αριθμός έτησίων ώρων δια το επί μέρος μάθημα, σε τρόπον ώστε ούτε να αύξηγ ή ούτε να έλωττωθ ή ούτος.

Αϋται είναι αί περί συγκεντρωτικής διδασκαλίας άπόψεις της Διδασκαλικής ενώσεως του Μονάρχου.

Από το βαθύτερον νόημα που κρύβεται προς τās ως άνω άπόψεις, προκύπτει το συμπέρασμα το παιδαγωγικόν ότι δεν πρέπει εις την άνωτέραν βαθμίδα του λαϊκού Σχολείου —όκτάχρονοι επ ίτου προκειμένου να θυσιάζονται οι μορφωτικοί σκοποί χάριν των επιστημονικωτάτων.

Και όμως:

Στήν δική μας εκπαιδευτικήν πραγματικότητα ως ιδιαίτερος μορφωτικός σκοπός του λαϊκού σχολείου —εξατάξια έως τώρα — θυσιάζονται στήν άνωτερη βαθμίδα του (5—6 τάξιν) οι σκοποί του εις τους σκόπους της Μέσης Παιδείας μας, όπως και της Μέσης Παιδείας μας εις τους της άνωτέρας επιστημονικής και τεχνικής.

Και έτσι:

Ο φαϋλος αυτός κύκλος επιστέφεται από

8) KULFURKUNDE.

9) DR OHMS LEHRPLAN

DER KULFUR = UND GENEIN - SCHAFFSSCHULE
BRESLAU 1923.

μίαν συρρίκνωσιν πνευματικήν, κοινωνικήν και πολιτιστικήν στο βάθος της.

Άρκεί να προσέξει τις τον τρόπον των εισιτηρίων εξετάσεων των παιδιών μας από το λαϊκόν Σχολείον στα Γυμνάσια για να πεισθ ή περί του κυριαρχούντος Παιδαγωγικού Κομφουισμού εις τās σχέσεις των δύο βαθμίδων της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας.

Και ήδη χωρούμεν εις τās περί συγκεντρωτικής διδασκαλίας μεθοδικās άπόψεις του HOMS(10) τās σχετιζόμενας προς την ιδέαν των Πολιτισμογνωστικών και Κοινωνικών Σχολείων.

Άς τις ακούσουμε:

«Η κεντρική μεταρρυθμιστική ιδέα κατά τās άπόψεις μας είναι ή ιδέα «της συνολικής επισκοπήσεως των πολιτισμών»(11) και προσδευτικώς «ή έπεξεργασία του πολιτισμού της εποχής μας(12) με κυριαρχούσαν διδασκαλίαν(13) πέραν των επί μέρους μαθημάτων».

Η κυριαρχούσα αυτή μορφή διδασκαλίας πέραν των επί μέρους μαθημάτων, διαφέρει και χρονικώς από όλες τις παραπάνω που περιγράψαμε μεταρρυθμιστικές προσπάθειες.

Επί παραδείγματι:

Ένώ στήν WALDORFSCHULE του Δρ STEINER βαστάει κατά κανόνα 6 — 8 εβδομάδες ή χρονική διάρκεια εκάστου επί μέρους μαθήματος, ή του Δρ OHMS προσπάθεια περιλαμβάνει την εξάντληση της έπεξεργασίας του ιθύνοντος επί μέρους μαθήματος σε ολοκλήρη χρονιά.

Ός ιθύνον δεν επί μέρους μάθημα για ή ολοκλήρη το έτος πρέπει να έχομεν υπ' όψει όχι τά επί μέρους μαθήματα στήν συνηθισμένη προοπτική τους κατά το παλιν Αναλυτικό Πρόγραμμα, αλλά την ύλην των επί μέρους μαθημάτων των διαφόρων σχολικών τάξεων σε μιά ενότητα εσωτερική, δηλαδή σε κύκλους Ζωής ώστε να μπορεί να αναγνωρισθ ή από τά παιδιά των διαφόρων τάξεων ή ούσία του πολιτισμού της εποχής μας.

10) DIE GANZPEIFLICHE KULTURBETRACHTUNG.

11) LEITUNTERRICHT.

12) LEIFFACH.

13) HEIMATSKULTUR.

Και δια να διατυπώσωμεν επί το παιδαγωγικώτερον την ως άνω άποψή μας.

Η ύλη επί παραδείγματι του 5ου σχολικού έτους στο όκτάχρονο λαϊκό σχολείο μας περιλαμβάνει τον κύκλον Ζωής του πολιτισμού της Στενωτέρας Πατρίδος(14) των παιδιών, και ή Πατριδογνωσία προβάλλει εις το βάθος ως ιθύνον επί μέρους μάθημα.

Στήν 6ην τάξιν του λαϊκού Σχολείου προβάλλεται ως διατακτικόν αξίωμα της ύλης (15) —και όχι ως επί μέρους μάθημα— ή Ιστορία προς επισκόπησιν του πολιτισμού (16), δηλαδή το Πολιτισμογνωστικόν αξίωμα.

Κατά το 7ον σχολικόν έτος αναλαμβάνει την ήγεσίαν ή Φυσιогνωμία(16) και ή Έμπορογνωσία, δηλαδή συνένωση επί το αυτό:

Φυσικής,

Χημείας,

Πετρογραφίας και

Μεταλλουργίας

Κατά δε το 8ον σχολικόν έτος αναλαμβάνει την ήγεσίαν ή Βιογνωσία(17) (ή γνώση της Ζωής γενικά).

Ός άπώτερος δηλαδή, σκοπός του Πολιτισμογνωστικού και Κοινωνιστικού Σχολείου προβάλλει ή προσπάθεια που πρέπει να καταβληθ ή για να καταστούν τά παιδιά ικανά, ώστε να μετάσχουν εις την Πολιτιστικήν και Κοινωνικήν Ζωήν ως ώριμοι προσωπικότης κατά την ένηλικιώσιν των κατά τρόπον συνεδητόν και άνυψωτικόν.

Ο σκοπός όμως αυτός με τά σημερινά Σχολικά Προγράμματα και τās μεθόδους εργασίας, δεν μπορεί να επιτευχθ ή δεδομένου ότι τά μορφωτικά αγαθά που άποτελούν την δλότητα του πολιτισμού θρυμματίζονται σε επί μέρους μαθήματα με τās γνωστάς μεθόδους της απομνημονεύσεως, της μεταδόσεως του ύλικού άνευ συνοχής εις τās επί μέρους σχέσεις του, και συνεπώς της επιβαρύνσεως του παιδικού έγκε-

14) STOFFERTNENTES PRUIZIP.

15) Δηλαδή το αξίωμα της Πολιτισμογνωσίας κατά τās άπόψεις του

16) Πρόγραμμα ενότητων φυσιогνωσίας κατά τās άπόψεις OHMS. Ποβλ. W. ALBERT, GRUNDLEGNUG DES GESANUTUFERICHEN LEIPZIG 1928 σελ. 355 - 364.

17) LEBEUSKUNDE.

φάλου, ενώ στο βάθος ή ψυχή εγκαταλείπεται κενή.

Έτσι:

Κατά την κληροδοτηθείσαν παράδυσιν δια τών παλαιών Προγραμμάτων ο κόσμος και ο πολιτισμός κατακτάται εκ μέρους τών παιδιών νοησιαρχικά, κατατετμημένος σε επί μέρους μαθήματα.

Εκείθεν δέ ή σύγχρονος παιδαγωγική κραυγή για μίαν επάνοδον εις την απωλεσθείσαν πολύτιμον ενότητα συνειδήσεως και αποκατάστασιν της εσωτερικής ενότητος της Ζωής.

Και για να ολοκληρώσουμε:

Όπως δηλαδή ή Ζωή προβάλλει στα μάτια του παιδιού σε συνολικές εκδηλώσεις (18), έτσι πρέπει επίσης και το σχολείο ως απεικόνισμα και Τμήμα της Ζωής να παρουσιάζει ταύτην εις τους μαθητάς με την εσωτερικήν της συνοχήν και συνάφειαν.

Ο φυσικώτερος δρόμος για την επιτυχία του σκοπού αυτού είναι ή συναρμολόγησις τών επι μέρους μαθημάτων σε μίαν ιθύνουσαν διδασκαλίαν ή οποία να εξασφαλίζει κάποιαν συνοχήν εις τα βασικά και ουσιώδη προβλήματα του πολιτισμού και της Ζωής, επι πλέον δέ και μίαν κατανόησιν και συνεργασίαν γύρω από τα προβλήματα του πολιτισμού και της Ζωής εκ μέρους τών παιδιών.

Η ιθύνουσα διδασκαλία — με μίαν προβολήν της ύλης σε κύκλους Ζωής — θα επιτρέψει την αναγνώρισιν εκ μέρους τών τροφίμων της γνώσεως γύρω από την γένεσιν και την ούσίαν του πολιτισμού της εποχής μας, και θα δείξει παράλληλα και τον δρόμον του μετασχηματισμού τών γνώσεων περί της πολιτιστικής εποικοδομήσεως της εποχής μας σε εκφραστικές μορφές της ψυχής τών τροφίμων

Με τον αριθμόν,

Με το μέτρον,

Με την γλωσσικήν έκφρασιν,

Με τον μουσικόν τόνον,

Με την κίνησιν του χειριού,

Με την Γυμναστικήν του σώματος.

Και δια να εκφρασθώμεν με μίαν εικόνα.

Η ιθύνουσα διδασκαλία είναι τρόπον τινα μία πηγή φωτός, με ακτίνας τας εκφρα-

18) IN GESAMMTERSCHEINUNGLN.

στικές μορφάς.

Τα σημερινά Ώρολόγια Προγράμματα δέν πέρνουν καμμιά σοβαρή και υπεύθυνο θέση εναντι της αποδοτικής ικανότητος τών παιδικών εκκεφάλων.

Και ερωτάται:

Μήπως άράγε οι παιδικοί εκκέφαλοι ανεπύχθησαν με γιγαντιαία άλματα, τα οποία αποκτά ο πνευματικός αποχωρισμός από την μίαν πολιτιστικήν σφαίραν εις την άλλην, εντός ελαχίστων διδακτικών ώρων;

Επιβάλλεται συνεπώς ή Σύνταξις Προγράμματος το όποιον εστηριγμένον εις τον πολιτισμόν της εποχής μας να άφίνει τα επι μέρους μαθήματα και να έχει ως αποκλειστικόν θέμα την οικείωσιν και την κατκτησιν εκ μέρους τών μαθητών ολοκληρου του πολιτισμού της εποχής μας, ο οποίος είναι κάτι τι απηρητισμένον, είναι μία ένότης μεταξυ ούσίας και εκφράσεως, είναι το άθροισμα και το καταστάλαγμα όλων των δυνατοτήτων της Ζωής εις την ύψιστην εξελικτικήν βαθμίδα των, είναι ο άδιάκοπος εξευγενισμός όλων τών αγαθών δια συνειδητής εργασίας.

Συνεπώς:

Το σχολείο έχει υποχρέωσιν να μη θρυμματίσει στα Προγράμματα την ένότητα της πολιτιστικής εποικοδομήσεως.

Ο πολιτισμός της εποχής μας πρέπει να προσαχθί στην συνειδηση τών παιδιών με όλη την ποικιλία της συνοχής και τών σχέσεών του.

Μπορεί όμως να πιστεύσει τις πως το παιδί θα μπορεί με το πεθαμένο ύλικό της παλαιάς μορφής Προγραμμάτων να εποικοδομήσει στην συνειδήσιν του την εικόνα της ζωντανής, συνεκτικής και δημιουργικής μορφής της Ζωής;

Μπορεί το παιδί με την σημερινή μορφή της διδασκαλίας να φθάσει σε μία ένιαία εποπτεία της Ζωής;

Το Πρόγραμμα του Πολιτιστικού και Κοινωνιστικού Σχολείου το όποιον εισηγούμεθα αντικατοπτρίζει την πλούσιαν πολιτιστικήν Ζωήν του εδάφους και του τοπίου — κατά το μέτρον του δυνατού — ενώ παράλληλα επιδιώκει να μη χάσει το παιδί μπροστά από τα μάτια του την συνοχήν και το ουσιώδες μέσα στην πολιτιστικήν εξέλιξιν.

Επί παραδείγματι:

Εις περιοχάς όπου άσκειται το μικρόν έμπορίον τών χωρικών, πρέπει να βοηθήσουμε τους χωρικούς ώστε να πραγματοποιήτου τα πολιτιστικά προβλήματα, και να δημιουργήσουν τας βάσεις για μία ευγενή εργασίαν με την αύξησιν τών προσόδων του εδάφους.

Έτσι:

Το Πρόγραμμα του Πολιτιστικού και Κοινωνιστικού Σχολείου πληροί σπουδαία λαϊκά — έμπορικά προβλήματα.

Ακριβώς δέ από τέτοιου είδους Προγράμματα που πληρούν την ψυχήν του παιδιού με τις εκδηλώσεις, τους νόμους και την συνοχήν του πολιτισμού της παρούσης εποχής, αναπτύσσονται και αι εκφραστικά μορφαί της ψυχής τών τροφίμων μας».

Αυτά εισηγείται ο Δρ OHMS με τας περί Προγράμματος και μορφής Συγκεντρωτικής διδασκαλίας απόψεις του γύρω από την ιδέαν του Πολιτικογνωστικού και Κοινωνιστικού Σχολείου.

Ετελειώσαμε...

Και τώρα μερικές απόψεις της ταπεινότητός μας από την πείραν της κατά τον πεντάχρονον πειραματισμόν της ως Διευθυντού του Πενταταξίου Διδασκαλείου τών Γιαννίνων.

Στον περί ου ό λόγος πειραματισμόν — γνωστόν άλλως τε εις τον εκπαιδευτικόν κόσμον της πατρίδος μας από το βιβλίον μας (19) περί Συγκεντρωτικής Διδασκαλίας και Νωτέρου Προγράμματος — είχομεν καταρτίσει και για τις τάξεις τών σπουδαστών του Διδασκαλείου ένα δισεβδομαδιαίον Πρόγραμμα για κάθε μάθημα:

Άρχαία Έλληνικά,

Μαθηματικά,

Φυσικά κ.τ.λλ

με δίωρον διδασκαλίαν καθημερινώς, και με κάλυψιν τών υπολοίπων ώρων:

Δια τεχνικών άπασχολήσεων,

καλαισθητικών μαθημάτων,

εύρυθμίας άσκήσεων και

με Kurs δις της εβδομάδος

διαλυομένων τών τάξεων του Διδασκαλείου, προς διάγνωσιν άφ' ενός τών προδιαθέσεων

19) Εδρ. Σούολα, Συγκεντρωτική διδασκαλία και νεώτερον πρόγραμμα. Άθήναι 1935 σελ. 450.

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

των σπουδαστών, και άφ' ετέρου προς συμπλήρωσιν έλλείψεών των και χασμάτων εις διάφορα μαθήματα, και προς τελειοποίησιν εις μίαν ξένην γλώσσαν.

Είχομεν δηλαδή εφαρμόσει την μορφήν εκείνην της Συγκεντρωτικής διδασκαλίας, ή οποία θύμιζε τας απόψεις του Δρ STEINER, μεταβεβλημένας ως προς τον χρόνον διαρκείας εκάστου μαθήματος και τροποποιημένας ιδέας ως προς την παρεμβολήν τών Kurs δις της εβδομάδος.

Εχρησιμοποιήσαμεν και ήμεις το αισθητικόν και καλλιτεχνικόν στοιχείον εις ηλεутόν βαθμόν εις αντίρροπον του INTELLEKTUALISMUS, με παράλληλον και ταυτόχρονον άποθώωσιν του Πατριδογνωστικού στοιχείου.

Τα άποτελέσματα ύπήρξαν καταπληκτικά.

Εχομεν συνεπώς την γνώμην ότι για τα Σχολεία της Μέσης Παιδείας μας μονάχα με μιά τέτοια μορφή Συγκεντρώσεως θα μπορούσαμε να άρχίσουμε κάποιον επιβεβλημένον πειραματισμόν.

Ίδου δέ πως εισηγείται ή ταπεινότης μας την εργασίαν εις πειραματικές τάξεις Γυμνασίων, χωρίς ουσιώδεις μεταβολάς του Προγράμματος.

Καταρτισμός ενός Προγράμματος ένότητων δια τας επι μέρους τάξεις τών Γυμνασίων.

Και συγκεκριμένως:

A) Έπί τη βάσει δηλονότι του ισχύοντος Αναλυτικού Προγράμματος δι' εκάστην Γυμνασιακήν τάξιν άνεύρεσις ένωτικών κρίκων εις το επι μέρους μάθημα και καταρτισμός τών ένότητων.

B) Έστερα από ένα πεντάχρονο πειραματισμό στις πειραματικές τάξεις εκάστου Γυμνασίου (μονάχα όμως της πόλεως τών Άθηνών και του Πειραιώς) να αναθεωρηθί και να μεταρρυθμισθί και το Αναλυτικόν Πρόγραμμα.

Γ) Ός προς το Ώρολόγιον Πρόγραμμα θα εφαρμοσθί στις πειραματικές τάξεις τών Γυμνασίων ένα δισεβδομαδιαίον πρόγραμμα διαρκείας δια τα βασικά μαθήματα:

Άρχαία Έλληνικά

Νέα Έλληνικά και Θρησκευτικά

Μαθηματικά

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Ἀπόδοση κ. ΣΤΑΜΑΤΗ ΣΤΑΝΙΤΣΑ

Ἡ ὥς ἄνω ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόνης JEAN PIERRE VERNANT εἶναι ἓνα δοκίμιο ποῦ διαπραγματεύεται τὴν Κοινωνικὴ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Μυκηναϊκὴ ἐποχὴ ἕως τὸ τέλος τοῦ βου αἰῶνος π.Χ., μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς Φιλοσοφικῆς προοπτικῆς.

Ἡ μετάφραση στὰ Ἑλληνικά τῆς περισπούδαστου αὐτῆς πραγματείας τοῦ Γάλλου Πανεπιστημιακοῦ ὀφείλεται στὸν ἐν Παρίσι οἰκο-λουθοῦντα ἀνωτέρας σπουδᾶς Ἑλληνα Ἐκπαιδευτικὸν Σταμάτιον Στανίτσαν.

Καὶ ὡς πρῶτον ἐρώτημα ποῦ θέτει ὁ συγγραφεὺς ζητώντας κάποια ἀπάντησιν εἶναι τὸ ἑξῆς:

Γιατί, αὐτὸ ποῦ ἀποκαλοῦμε Ἑλληνικὸν θαῦμα, ἀνεφάνη στοὺς φιλοσόφους τῆς Μιλήτου, μιὰ μορφή δηλαδὴ σκέψης ποῦ διαφέρει ριζικά ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν νοοτροπία τῶν μεγάλων Ἀνατολικῶν πολιτισμῶν;

Πῶς μπόρεσε νὰ φανερωθῇ;
Τὸ ἐρώτημα λοιπὸν αὐτό, ποῦ ἐξεπέμφθη ἀπὸ τὰς ὁχθὰς τοῦ Σηκουάνα συγκινεῖ ἰδιαίτερος τὸν Ἑλληνα ἀναγνώστη.

Ἀς παρακολουθήσωμε λοιπὸν τοὺς βασικότερους ἐκείνους στοχασμοὺς τοῦ συγγραφέως ποῦ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ μυηθοῦμε στὴν συγκινητικὴ αὐτὴ πορεία τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης, ἀπὸ τὴν Μυκηναϊκὴ ἐποχὴ μέχρι τοῦ βου π.Χ. αἰῶνος.

Ἀς ἀκούσουμε λοιπὸν — κατόπιν τοῦ ὡς ἄνω προεισαγωγικοῦ κατατοπισμοῦ στὸ θέμα μας — χαρακτηριστικὰ ἀποσπασματικὰ σκέψεις τοῦ συγγραφέως, διατυπωμέναι στὴν ὥραιο ἀπόδοσιν τῶν, ἀπὸ τὸν συνάδελφον Σταμάτη Στανίτσαν.

«Ἄν θέλωμε νὰ καταχωρήσωμε τὴν πράξιν τῆς γέννησης τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, πρέπει νὰ παραβάλουμε καὶ νὰ συγκρίνουμε τὴν στροφή αὐτὴ μὲ τὸ Μυκηναϊκὸ φόντο, στροφή τοῦ βου ὡς τὸν 7ον αἰῶνα, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἑλλάδα ὥς τότε ἔκανε ἓνα νέο ξεκίνημα καὶ ἐξερευνᾷ τοὺς δρόμους τοὺς δικούς της.

Εἶναι ἡ ἐποχὴ ἀποφασιστικῆς ἀλλαγῆς ποῦ βά-ζει τὰ θεμέλια τοῦ καθεστώτος τῆς Πόλης, κα-ταργώντας ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν δρόμον τὸν θεϊ-κὸν βασιλῆα τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἀσφα-λίζει μὲ τὴν ἐκλαίκευσιν τῆς πολιτικῆς σκέψης τὴν ἀνοδὸν τῆς φιλοσοφίας».

(Εἰσαγωγή)

(Αὐτόθι σελ. 9)

«Σὲ ὅλες τὶς περιοχὰς ὅπου τοὺς ὁδήγησε τὸ πνεῦμα τῆς περιπέτειας, οἱ Μυκηναῖοι ἐμφανί-ζονται στενὰ συνδεδεμένοι μὲ τοὺς μεγάλους

πολιτισμοὺς τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς, ποῦ, παρὰ τὶς διαφορὰς τοῦ, ἀποτελεῖ μὲ τὴν εὐρύτητα τῶν ἐπαφῶν, τῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῶν συγκοι-νωνιῶν, ἓνα ἐνιαῖο ὄλον».

(Αὐτόθι σελ. 16. (Τὸ ἱστορικὸν πλαίσιο).

«Κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴ ἐποχὴ ἡ Κοινωνικὴ Ζωὴ φαίνεται συγκεντρωμένη γύρω στὸ Παλά-τι, ὅπου ὁ ρόλος τοῦ εἶναι σύγχρονα:

Θρησκευτικός,
Πολιτικός,
Στρατιωτικός,
Διοικητικός καὶ
Οἰκονομικός.

Ὁ βασιλεὺς συγκεντρώνει στὸ πρόσωπό του ὅλες τὶς ἐξουσίες, καὶ διὰ τῶν Γραφῶν ἐλέγ-χει καὶ διακανονίζει ὅλες τὶς περιοχὰς τῆς Κοί-νωνικῆς δραστηριότητος.

Γραφειοκρατικὴ βασιλεία, τὴν εἶπαν.

Ὁ βασιλεὺς υπεύθυνος ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν θρησκευτικὴν Ζωή».

(Αὐτόθι σελ. 17 - 18. (Μυκηναϊκὴ βασιλεία).

«Ἡ πτώση τῆς Μυκηναϊκῆς δυνάμεις, ἡ ἐξά-πλωση τῶν Δωριέων στὴν Πελοπόννησον, τὴν Κρήτη καὶ εἰς τὴν Ρόδο, ἐγκαινιάζει μιὰ και-νούργια ἐποχὴ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ μεταλλουργία τοῦ σιδήρου, διαδέχεται τὴν κατεργασία τοῦ χαλκοῦ.

Ἡ καύση τῶν νεκρῶν ἀντικαταστάσκει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν ταφή.

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν πάρει συνείδηση ἐνὸς πα-ρελθόντος χωρισμένου ἀπὸ τὸ παρόν.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ χαλκοῦ, ἐποχὴ τῶν ἡρώων βρῆ-σεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν νέα ἐποχὴ ποῦ κυ-ριαρχεῖ ὁ σίδηρος.

Μιὰ ἀπόσταση ἀξέπεραστη ἐγκατασταίνεται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς θεοὺς. Τὸ πρόσωπο τοῦ θεικοῦ βασιλεῖ ἔχει πιά ἐξαφανι-σθῇ.

Ἔτσι, μιὰ σειρά ἀπὸ τομεῖς προπαρασκευάζει τὸ ἔργο τοῦ Ὀμήρου».

(Αὐτόθι σελ. 30 (Ἡ κρίσις τῆς βασιλικῆς ἐ-ξουσίας).

«Ἡ ἐμφάνιση τῆς πόλεως ἀποτελεῖ μέσα στὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης ἓνα ἀπο-φασιστικὸν γεγονός.

Ἡ πόλις θὰ γνωρίσει σταθμοὺς πολλαπλοῦς καὶ μορφὰς διαφορετικὰς.

Ὡς τόσο ὅμως εὐθύς μὲ τὴν ἐμφάνισή της, ποῦ μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ στὸν 8ον καὶ στὸν 7ον αἰῶνα, σημειώνει ἓνα ξεκίνημα, μιὰ ἀληθι-νὴ καινοτομία.

Ἐκεῖνο δὲ ποῦ συνεπάγεται τὸ σύστημα τῆς

πόλεως εἶναι πρῶτα ἡ ἐξαιρετικὴ ὑπεροχὴ τοῦ λόγου πάνω σὲ ὅλα τὰ ἄλλα ὄργανα ἐξουσίας.

Τὴν δύναμιν τοῦ λόγου — τὴν Πειθᾶ — δύ-ναμιν πειστικότητος, οἱ Ἕλληνες θὰ τὴν κάνουν θεότητα.

Ἡ δὲ πολιτικὴ τέχνη εἶναι οὐσιαστικὰ πλέον ὁ χειρισμὸς τῆς γλώσσης καὶ ὁ λόγος στὸ ξε-κίνημα τοῦ παίρνει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του».

(Αὐτόθι σελ. 39 - 40 (Τὸ πνευματικὸν Σύμ-παν τῆς πόλεως).

«Ὅσοι ἐξέφυγαν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ τοῦ Δευ-καλίκωνος — λέγει ὁ Ἀριστοτέλης — σ' ἓνα διάλογο περὶ φιλοσοφίας χαμένο σήμερον — ὑ-ποχρεώθηκαν νὰ ἀνακαλύψουν μέσα στοιχειώδη ἐπιβίωσης καὶ ὕστερα νὰ ξαναεφεύρουν τὶς τέχνες ποῦ ὁμορφαίνουν τὴν ζωὴ.

Στὸ τρίτο δὲ αὐτὸ στάδιο κατὰ τὸν Ἀριστο-τέλη οἱ Ἕλληνες ἔστρεψαν τὰ μάτια τοὺς στὴν ὁργάνωση τῆς πόλεως, ἐφεύρον τοὺς νόμους καὶ ὅλους τοὺς δεσμοὺς ποῦ συναρμολογοῦν τὰ μέρη μιᾶς πόλεως.

Αὐτὴ τὴν ἐφεύρεση τὴν ὠνόμασαν Σοφίαν.

(Αὐτόθι σελ. 56. (Ἡ κρίσις τῆς Πόλης — Οἱ πρῶτοι Σοφοί).

«Ἡ ἀνοδος τῆς φιλοσοφίας στὴν Ἑλλάδα ση-μειώνει τὴν παρακμὴ τῆς μυθικῆς σκέψης καὶ τὰ πρῶτα βήματα μιᾶς γνώσης ὀρθολογικοῦ τύπου.

Στὴ Γῆ τῆς Ἰωνίας ὁ λόγος ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὸν μῦθο.

Καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ λόγου, μιὰ καὶ ἀποκα-λύφθηκε γιὰ πάντα, δὲν ἔπαψε πιά νὰ φωτίζει τὴν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος».

(Αὐτόθι σελ. 86 - 87. Κοσμογονίαι καὶ μύ-θος τῆς βασιλείας).

III

Ἐτελειώσαμε ...

Ἐὰν στὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου — ὅπως τονίζει ὁ Τολστόϊ — τὸ πῶς ἀξιοσημείωτο συμβᾶν εἶναι ἡ στιγμή ποῦ παίρνει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του, μὲ συνέπειες ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι αἱ πῶς εὐε-ρετικὲς στὴς ζωὴς του τὴν ὁλοκλήρωση, ἔτσι

καὶ στὴν καταγωγὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκέψης ἐστὶν Ἑλληνικὸ αὐτὸ θαῦμα — ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ὁ VERNANT — πρέπει νὰ ἀνα-γνωρίσουμε τὸ φῶς τοῦ λόγου ποῦ ἀποκαλύφθη-κε στὴ Γῆ τῆς Ἰωνίας, συντελέστηκε ἀπὸ τοὺς Μιλήσιους σοφοὺς καὶ δὲν ἔπαψε ἔχτοτε νὰ φω-τίζει τὴν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος.

Καὶ γιὰ νὰ ὁλοκληρώσουμε καὶ ἀπὸ Παιδα-γωγικῆς προοπτικῆς.

Ἡ ὥς ἄνω βαθυστόχαστος συγγραφὴ τοῦ Σορβονιστῆ VERNANT εἶναι ἓνα χρήσιμον βοήθημα γιὰ τοὺς φιλόλογους μας ποῦ διδά-σκουν στίς ἀνώτερες τάξεις τῶν Γυμνασίων καὶ τῶν Λυκείων μας τὴν Ἱστορίαν καὶ ἀσχολοῦν-ται μὲ τὴν ἐρμηνείαν τῶν κλασικῶν μας συγ-γραφέων.

Στίς δύο δηλαδὴ αὐτὲς μορφὰς τῆς διδασκα-λίας θὰ παραστοῦν πλείστες εὐκαιρίες ὥστε νὰ μυηθοῦν οἱ τρόφιμοί μας εἰς τὸ Ἑλληνικὸ αὐ-τὸ θαῦμα, καὶ νὰ ὁπλισθοῦν μὲ ὑπερηφάνειαν ὡς ἀπόγονοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων τῶν ἐνδόξων ἐκείνων προγόνων μας μὲ ὅλας τὰς ἀρετὰς τῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά των, μέσα στὴν μακράννα σταδιοδρομίαν τοῦ Ἑθνους μας.

Ὁ HOMO SAPIENS καὶ ὁ HOMO PO- LITICUS — ποῦ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀρι-στοτέλους εἶναι ἔννοιαι ταυτόμεναι καὶ ἀδια-χώριστες — ζοῦν καὶ στῶν σημερινῶν Ἑλλήνων τὴν Κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν συμβίωσιν, πρὸς πείσμα ὅλων τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος μας.

Ἐὰν ὅμως ἡ μὲν διείσδυσις εἰς τὴν ἐξιστόρη-σιν τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτοῦ θαύματος ὀφείλεται στὴν συναρπαστικὴ, μὲ πλήρη βιβλιογραφικὴν παράθεσιν, μελέτην τοῦ Γάλλου Σορβονιστῆ VERNANT, ταυτόχρονα ὅμως ὀφείλονται καὶ θερμότερα συγχαρητήρια στὸν συνάδελφον Στα-νίτσαν, ὅστις ἀπέδωκε κατὰ τρόπον ζωντανὸν τὶς γνώμες τοῦ VERNANT καὶ τὶς ἐννοίας κατὰ βάθος.

ΕΤΡΙΠ. ΣΟΤΡΛΑΣ
Παιδαγωγός

Τὸ μεγαλύτερο ἐκδοτικὸν γεγονός τοῦ 1967

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

«Νέα Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια»

24 τόμοι—Σχῆμα Μέγα—Σελ. 20.000—Γλώσσα Δημοτικὴ

Κυκλοφορεῖ σὲ ἐβδομαδιαία τεύχη γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ὁλόκλη-ρος ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Συμπληρώθηκε ὁ Α' τόμος τῆς Ν.Ε.Ε.

ΟΙ ΕΞΕΙΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ,

Υποδιευθυντού Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΞΕΩΣ

Έχετε προσέξει, κάθε φορά που ντύνεσθε, ποιά κάλτσα φοράτε πρώτη: την δεξιά ή την αριστερή; Ποιό πόδι περνάτε πρώτα στο παντελόνι σας: το αριστερό ή το δεξί; Ποιό παπούτσι φοράτε πρώτα; Όταν πάλι ανεβαίνετε ή κατεβαίνετε την σκάλα του σπιτιού σας, ποιό πόδι χρησιμοποιείτε πρώτο;

Υπάρχει μια ώρισμένη ρουτίνα στην όποια το νευρικό μας σύστημα έχει ασκηθεί και συνηθίσει να ακολουθεί. Αλλά συνήθως η ρουτίνα αυτή γίνεται ασυνείδητα και έχει πάρει την μορφή μιας έξεως.

Αν ένα άτομο ενεργήσει μια φορά καθ' ώρισμένον τρόπο—και προ παντός αν ο τρόπος αυτός της ενέργειας του ικανοποιή μια από τις αρχέγονες ανάγκες του—τότε, κάτω από τις ίδιες περιστάσεις, το άτομο αυτό έχει την τάση να ενεργήσει κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Αν η ενέργεια αυτή επαναληφθεί κατά τον ίδιο τρόπο για τρίτη και τέταρτη φορά, ή τάσις αυτή θα ισχυροποιηθεί: την πέμπτη ή έκτη φορά θα γίνει ισχυρότερη και ούτω καθ' εξής. Με την πάροδο του χρόνου, η ενέργεια αυτή θα γίνει έντελως μηχανική, χωρίς καμμία καταβολή προσπάθειας, και κατά πάσαν πιθανότητα ασυνείδητη. Να ακριβώς τί έννοούμε λέγοντας απόκτησι έξεων. Έξεις συνεπώς ή συνήθεια είναι ή τάσις που αποκτά ο άνθρωπος να επαναλαμβάνει μια ενέργεια κατά τρόπο έντελως αυτόματο.

Η κάθε μάθησις συνίσταται στην απόκτησι έξεων υπό την ανωτέρω έννοια. Όταν μαθαίνουμε να περπατούμε ή να μιλάμε την μητρική μας γλώσσα, όλα μαθαίνουμε να έκτελούμε ώρισμένα δυσάρεστα καθήκοντά μας, ή να είμαστε τίμιοι, ειλικρινείς, εύπροσήγοροι, εργατικοί, δίκαιοι κλπ., δεν κάνουμε τίποτε άλλο παρά να αποκτούμε άπλως καινούργιες έξεις.

Το παιδί γεννάται με πολύ λίγους έτοιμους μηχανισμούς, χωρίς να διδαχθεί, ξέρει να αναπνέει, να θηλάζει, να καταπίνει, να κοιμάται, να ξυπνά, να κλαίει όταν πονάει και να γελά όταν είναι ευχαριστημένο. Όλες όμως οι αναρίθμητες άλλες κινήσεις, όλες οι δεξιότητες οι χρήσιμες στην ζωή, θα αποκτηθούν με κόπο και με άσκηση.

Ποιός μεγάλος προσέχει όταν περπατά; Ποιός γραμματισμένος σκέπτεται τις κινήσεις του χεριού του όταν γράφει;

Ποιός μουσικός προσέχει τα δάκτυλά του όταν παίζει πιάνο, μανδολίνο ή ένα άλλο μουσικό όργανο;

Ποιός κολυμβητής προσέχει τις κινήσεις των χεριών και των ποδιών του όταν κολυμπά;

Ποιά έμπειρη δακτυλογράφος προσέχει τα πλήκτρα της γραφομηχανής της όταν αντιγράφει ένα κείμενο;

Στην αρχή, για να αποκτήσει ο άνθρωπος μια συνήθεια, πρέπει να καταβάλλει συνεχείς και κοπιαστικές προσπάθειες. Με τις συχνές όμως επαναλήψεις και την πάροδο του χρόνου, η ενέργεια έκτελείται ευχερέστερα, ώσπου στο τέλος μηχανοποιείται και γίνεται αυτόματως, χωρίς κόπο και σκέψη, χωρίς συνειδητή βουλευτική ενέργεια.

Με τον καιρό ο άνθρωπος συνηθίζει σε ώρισμένες μορφές ζωής: αποκτά συνήθειες άνωτερας ποιότητας, τις λεγόμενες ήθικες συνήθειες. Γίνεται έντιμος και ήθικος απέναντι των άλλων, έστω και εις βάρος των ατομικών του συμφερόντων. Αποκτά ώρισμένες βασικές αρχές που του διαποτίζουν τα ψυχοσωματικά κύτταρα του οργανισμού του, διαπερνούν την σκέψη και το συναίσθημά του και ενεργεί και πράττει αυτότελως και αυτόματως, σύμφωνα με τις ανώτερες ιδέες και ήθικες αξίες που έχτι υιοθετήσει, χωρίς καμμία έσωτερική αντίγνωση ή άρνησι.

ΕΙΔΗ ΕΞΕΩΝ

Οι έξεις δύναται να διακριθούν στις παρακάτω κατηγορίες:

1) Έξεις κινήσεων ή δεξιότητες, όπως ή γραφή, το πλέξιμο, το κέντημα, το ράψιμο, το κούμπι, οι διάφορες σωματικές ασκήσεις, ο χορός, ή όμιλία, τα διάφορα παιχνίδια, οι χειροτεχνικές εργασίες κ.ά.

2) Μνημονικές ή βερμπάλιστικές έξεις, όπως ο Πυθαγόρειος πίνακας και άλλοι αυτοματισμοί.

3) Κοινωνικές έξεις, όπως ή ευγένεια, ή καθαριότητα, ή τάξις, ή ακρίβεια, οι καλοί τρόποι συμπεριφοράς, ή εργατικότης, το αίσθημα του ώραίου στην φύσι και την τέχνη, ή αυτοκυριαρχία, ή αυτοπειθαρχία, ή συνεργασία, ή φιλομάθεια κ.ά.

4) Ηθικές έξεις ή άρετες, όπως ή φιλαλήθεια ή έντιμότης, ή δικαιοσύνη, ή ευσέβεια, ή αγαθότης, ή έλεημοσύνη, ή άποστροφή προς το ήθικώς ύποπτο και άνήθικο κλπ. και

5) Καθ' έξιν δοξασίες και τρόποι του σκέπτεσθαι.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η σημασία των έξεων στην ζωή του ατόμου και της κοινωνίας είναι τεράστια. Χωρίς τις έξεις ή ζωή μας θα ήταν πολύ δύσκολη. Η

έξις ελαττώνει τον κόπο και απαλλάσσει τον άνθρωπο από πολλά έμπόδια. Ελαττώνει την συνειδητή προσοχή και ή σκέψις του ανθρώπου μένει ελεύθερη για σοβαρές προσπάθειες προς άλλα έργα. Έτσι ή ζωή του ανθρώπου γίνεται πιο εύκολη και πιο άνετη.

Ωρισμένες έξεις αποτελούν τα θεμέλια για περαιτέρω πρόοδο. Για να μπορεί λ.χ. ένα παιδί να τρέχει, πρέπει πρώτα να είναι ικανό να περπατά: για να μπορεί να σημείωση πρόοδο στον πολλαπλασιασμό και την διαίρεσι, πρέπει πρώτα να γνωρίζη τον Πυθαγόρειο πίνακα και ώρισμένους άλλους αριθμητικούς αυτοματισμούς.

Οι συνήθειες πάλι σώζουν το άτομο από πολλές ένοχλήσεις και στενωχόριες και από έσωτερικές ανταρσίες και επαναστάσεις. Ο μαθητής λ.χ. που έχει αποκτήσει την συνήθεια να κάθεται και εργάζεται ώρισμένες ώρες της ημέρας δεν χρειάζεται να καταβάλλη συνειδητές προσπάθειες για την έναρξιν της καθημερινής του εργασίας, ούτε αισθάνεται έσωτερική ανταρσία κατά της ανάγκης για εργασία.

Η απόκτησις, έξ άλλου, καλών συνθειών είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους για τον έλεγχο της ένστικτώδους και αυθόρμητης διαγωγής που θεωρείται κοινωνικώς ανεπιθύμητη.

Ο ρόλος των έξεων στην ζωή μας έχει τόση σπουδαιότητα, ώστε πολλοί να υποστηρίζουν ότι όλα στην ζωή μας είναι συνήθειες: συνήθεια π.χ. ή καθαριότης, ή τάξις, ή πειθαρχία, ή καλή συμπεριφορά, ή αλληλοδοθήθεια, ή μελέτη, ή εργατικότης κλπ. Μήπως ή παράδοσις είναι τίποτε άλλο παρά ένα σύνολο αιώνων συνθειών κληρονομικών, έθνικών και κοινωνικών, τις όποιες δε μπορούμε να διακόψωμε απότομα!

Με τις κακές συνήθειες ή ζωή του ατόμου γίνεται κουραστική, ιδιότροπη, δυσάρεστη και κάποτε άγχώδης. Και αν άκόμη το άτομο αποκτήσει θησαυροφυλάκιο γνώσεων, θα κουβαλά στους ώμους του το βάρος των κακών έξεων, που θα του δηλητηριάζουν την ζωή και θα το γεμίζουν απογοητεύσεις.

Αντίθετα, οι καλές συνήθειες εξυψώνουν το άτομο, το ανυψώνουν στα μάτια της κοινωνίας και του θεμελιώνουν την Σωματική και ψυχική του υγεία. Μοιάζουν με δακτυλίδι που δεν βλέπουμε και δεν αισθανόμεθα. Είναι κόρες της θελήσεως και φέρουν γαλήνη και ασφάλεια.

Γενικά, οι συνήθειες είναι ό σκελετός της προσωπικότητος.

Την σημασία των έξεων και την σπουδαιότητα που έχουν στην ζωή μας έτόνισεν ο φιλόσοφος Άριστοτέλης, στα Ηθικά του Νικομάχεια: «Οι άρετες γεννώνται σε έμάς, διότι έχομε μεν την φυσική διάθεσι να τις δεχθώμε, γινόμαστε δε τέλειοι με τις συνήθειες αποκτούμε δε τις άρετες με επαναλαμβανόμενες ενέργειες όπως και τις άλλες τέχνες. Όσα δηλ. πρέπει να μάθωμε, αφού πρώτα τα μάθωμε, τα μαθαίνουμε με την πράξι, όπως κτίζοντας γι-

νόμαστε κτίστες και καθαρίζοντας καθαρισταί. Έτσι γινόμαστε δίκαιοι μεν αν πράττωμε τα δίκαια, σώφρονες δε αν πράττωμε τα σώφρονα, ανδρείοι δε αν πράττωμε τα ανδρεία. Και όπως από το καλό κτίσιμο θα γίνουν καλοί οικόδομοι και από το κακό κτίσιμο κακοί οικόδομοι, έτσι γινόμαστε άλλοι μεν δίκαιοι, άλλοι δε άδικοι, ανάλογα με τις πράξεις που κάνωμε στις συναλλαγές μας με τους άλλους ανθρώπους. Κατά τον ίδιο τρόπο γινόμαστε άλλοι μεν ανδρείοι, άλλοι δε δειλοί, έφόσον, έτσι κάνοντας στους κινδύνους, συνηθίζωμε να φοβόμαστε ή να έχωμε θάρρος. Όμοια γίνονται και στις έπιθυμίες και στις όρμες. Έπομένως με ένα λόγο, οι έξεις γεννώνται από δμοιες ενέργειες. Δεν έχει λοιπόν μικρή σημασία το να συνηθίζωμε άμέσως από μικροί κατ' αυτόν ή εκείνον τον τρόπο, αλλά μεγίστη, μάλλον δε την δλη σημασία».

Η ζωή του ανθρώπου δεν άποτελείται παρά από συνήθειες, που άπέκτησε κυρίως κατά την παιδική του ηλικία. Οι άνθρωποι που είχαν την ευτυχία να ζήσουν και να μεγαλώσουν μέσα σε υγιείς και αγαθοποιό οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον και να αποκτήσουν καλές σωματικές, κοινωνικές και ήθικες έξεις είναι οι πλέον ψυχικά υγιείς και ευτυχείς άνθρωποι. Η διατήρησις της πλαστικότητός μας, της αυτοκυριαρχίας και της έλευθερίας μας έπιτυγχάνεται μόνο με την βοήθεια των όρθων έξεων. Οι καλές έξεις αυξάνουν την έλευθερία, τις δεξιότητες και την κυριαρχία μας επί του κόσμου. Με λίγα λόγια, οι καλές έξεις μας βοηθούν να πραγματοποιήσωμε τον καλύτερο δυνατόν εαυτό μας.

Οι έξεις θεμελιώνονται και αποκτώνται εύκολότερα στα πρώτα παιδικά χρόνια. Το μικρό παιδί αποκτά έξεις με καταπληκτική ταχύτητα. Γι' αυτό, τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι τα σπουδαιότερα μαθαίνει δε περισσότερα από ό,τι θα μάθη στον μετέπειτα βίο του. Χρειάζεται συνεπώς μεγάλη προσοχή στα πρώτα παιδικά χρόνια, ώστε το παιδί να αποκτήσει μόνο καλές συνήθειες. Οι συνήθειες που αποκτούμε από μικροί μας άκολουθούν σε όλη την ζωή μας. Από την στιγμή που το παιδί αποκτήσει μια συνήθεια είναι δύσκολο να την αποβάλει. Η δύναμις της έξεως είναι τόσο μεγάλη ώστε οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν «έξις δευτέρα φύσις» και οι Άγγλοι «ή έξις είναι δέκα φορές φύσις». Ειδικότερα οι έξεις που αποκτώνται στα πρώτα παιδικά χρόνια μπορεί, μέχρις ενός σημείου, άκόμη και την φύσι του ατόμου να μεταβάλλουν.

Η ευτυχία ή δυστυχία του ανθρώπου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις καλές ή κακές συνήθειες που έχει αποκτήσει.

Το θάρρος, ή αποφασιστικότητα, ή έπιμονή, ή ύπομονή, ή μετριοπάθεια, ή σύνεσις ή αίσιοδοξία, ή κοινωνικότης, ή εύπροσηγορία, ή εργατικότης, ή πειθαρχία, ή τάξις, ή ακρίβεια και ή ικανότης προσαρμογής προς το περιβάλλον είναι άρετες που άποκτώνται. Οι δε άρετες δεν είναι παρά έσκεμμένες

και σταθερά διατηρούμενες συνήθειες. Όσα άτομα έχουν αποκτήσει τις απαραίτητες αρετές επιτυγχάνουν και εύτυχουν στην ζωή τους. Αντίθετα, τα περισσότερα άτομα που δυστυχούν στην ζωή οφείλουν την δυστυχία τους όχι τόσο στην κακή τύχη, αλλά στα διάφορα ελαττώματα που απέκτησαν από μικροί και που ριζωμένα μέσα τους κρατούν δέσμιο το άτομο. Τα περισσότερα δε ελαττώματα του ανθρώπου δεν είναι παρά κακές εξεις. Τι άλλο παρά κακές εξεις είναι η οίνοποσία, η χαρτομικρο παιδί αποκτά εξεις με καταπληκτική ταμολογία προς το περιβάλλον, η έλλειψις κοινωνικότητας, η άσθνης βούλησις, η όκηρία, η άπαισιοδοξία, ο φόβος, η άτολμία, η αναποφασιστικότητα, η ανυπομονησία, η άπεισκεψία, τα βίαια συναισθήματα (όργη, μίσος, ζηλοτυπία, φθόνος), η άταξία, η άπειθαρχία και ανάρθρωτες άλλες κακές συνήθειες είναι συνήθως τα αίτια που εμποδίζουν τον άνθρωπο να επιτύχει και εύτυχηση στην ζωή του.

Οι καλές εξεις, που το παιδί θα αποκτήσει από την πρώτη κιόλας ηλικία, θα αποτελέσουν την βάση για την δημιουργία άλλων ανώτερων συνθηκών και θα θεμέλια για την απόκτηση αρετών, που θα διαμορφώσουν τον χαρακτήρα του. Οι εξεις είναι εκείνες που άπαρτίτως το μεγαλύτερο μέρος του χαρακτήρα του ανθρώπου. Ο χαρακτήρας δε του ανθρώπου είναι το μεγαλύτερο κεφάλαιο και για τα άτομα και για κάθε πολιτισμένη κοινωνία. Δημιουργώντας συνήθειες, δημιουργείτε χαρακτήρα, λέγει ο Βάκων.

Στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού κτίζονται τα θεμέλια της Σωματικής και Ψυχικής του υγείας. Αν το παιδί αποκτήσει ώριμες κακές συνήθειες, θα βασανίζεται απ' αυτές και θα βασανίζει και τους άλλους σ' όλη την ζωή του. Τα περισσότερα άτακτα, δύστροπα και ακάθροτα παιδιά είναι το προϊόν της κακής ανατροφής, που έλαβαν από μικρά στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι γονείς των δεν κατέβαλαν συνειδητές προσπάθειες για να τους δημιουργήσουν καλές συνήθειες και άφησαν να ριζώσουν και να αναπτυχθούν κακές εξεις. Το άμαρτημά τους τούτο δεν τιμωρείται βέβαια από τον ποινικό νόμο, ωστόσο άργότερα θα πληρώσουν ακριβά το λάθος των αυτό. Αν το παιδί βασανίζεται και βασανίζει και τους άλλους, οι ένοχοι είναι οι γονείς του και όχι αυτό το ίδιο. Επὶ χρέος των γονέων είναι να καλλιεργούν στο παιδί καλές συνήθειες και να καταπολεμούν άμέσως τις τυχόν κακές εξεις του αλλά και τις προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Μόλις αρχίσει να εμφανίζεται δειλά - δειλά μια κακή συνήθεια στο παιδί, πρέπει να καταπολεμηθεί άμεσα και άποφασιστικά. Εύκολότερα, ως γνωστόν, ξεριζώνεται ένα φυτό με μικρές ρίζες και σε μαλακό χώμα φυτεμένο, παρά ένα με μεγάλες ρίζες και σε σκληρό έδαφος. Κάθε αναβολή αποτελεί βαρύ σφάλμα και με τον καιρό γίνεται έγκληματική. Η φιλοξενία μιας κακής συνθηκής επί πολύ χρόνο

την καθιστά «άφεντη» και δεσπόζει του ατόμου που, χωρίς καν να το καταλαβαίνει, γίνεται δούλος της κακής αυτής συνθηκής του. Έξ άλλου, με την πάροδο του χρόνου, το ξεριζώμα μιας κακής εξεως είναι πολύ δυσκολότερο, αν βέβαια δεν είναι ήδη πολύ άργα. Η άγωγή συνεπώς — ή οικογενειακή και ή σχολική — πρέπει να καταβάλλη κάθε προσπάθεια για την έγκαιρη καταπολέμηση των κακών συνθηκών και ελαττωμάτων του παιδιού. Η άγωγή της θελήσεως και η διάπλασις καλού χαρακτήρος πρέπει να καταλάβουν εξέχουσα θέση στην οικογένεια και το σχολείο.

ΠΩΣ ΑΠΟΚΤΩΝΤΑΙ ΟΙ ΕΞΕΙΣ

Η απόκτησις συνθηκών επιτυγχάνεται με την συχνή και καθημερινή επανάληψη των ατόμων ενεργειών. Η επανάληψις δηλαδή αποτελεί την βάση στην απόκτηση μιας εξεως.

Η άπλη, ωστόσο, επανάληψις δεν αρκεί να διασφαλίσει την αποτελεσματική απόκτηση μιας εξεως. Μια συνήθεια αποκτάται εύκολότερα, ταχύτερα και μονιμότερα όταν η επανάληψις γίνεται ενεργειακά και βολικά. Η επανάληψις του ατόμου και όταν προκαλή εύρεστα συναισθήματα. Μερικές μάλιστα φορές και η άπλη ακόμη γνώσις ότι συντελείται μια ώρισμένη πρόδοσις είναι αρκετή να προκαλέσει ευχαρίστησι στο άτομο. Στην περίπτωση όμως των μικρών παιδιών απαιτείται ακόμη ο έπαινος, ή υλική ή ήθικη άμοιβή ατόων από τους ενηλίκους ή και το συναισθηματικό υπερκοχήσι που γεννάται από την άμιλλα με τα άλλα παιδιά. Έτσι η απόκτησις καλών συνθηκών πρέπει να συνδέεται με άμοιβές και βιώματα που προκαλούν ευχαρίστησι και βελούθη έκανοποίησι.

Αν όμως η επανάληψις μιας ενεργείας προκαλεί στο άτομο δυσάρεστα συναισθήματα ή οδηγεί σε τιμωρία του, ή συνήθεια αποκτάται δυσκολότερα, επιβραδύνεται, και πολλές φορές καθίσταται αδύνατη. Οι συνήθειες δεν αποκτώνται όταν προσκρούουν στην έσωτερική αντίστασι του ατόμου. Χρειάζεται ή έσωτερική συμμετοχή του ατόμου.

Αν ή θέλησις και ή έπιθυμία για την απόκτησις μιας συνθηκής, είναι ζωηρή, τότε οι καταβάλλόμενες προσπάθειες είναι μικρότερες και οι επανάληψις της πράξεως λιγώτερες. Στο σημείο τούτο ο ρόλος των γονέων είναι σπουδαιότατος. Οι γονείς δεν πρέπει να ζητούν από το παιδί φορτικά και βίαια την επανάληψις της πράξεως. Η επανάληψις θα γίνεται κυρίως με την πρωτοβουλία και την θέλησις του παιδιού. Οι γονείς άπλως θα παρέχουν στο παιδί τα κατάλληλα κίνητρα, που θα το ώθουν στην επανάληψις της καλής πράξεως, την όποια θα επιδοκιμάζουν και άμείβουν καταλλήλως.

Ο παράγων της αρχικής έπιτυχίας είναι έπίσης σπουδαίος στην απόκτησις μιας συνθηκής. Η ευχαρίστησις που προέρχεται από την έπιτυχία μιας ενεργείας καθίσταται κίνη-

τρο στην καταβολή περαιτέρω προσπάθειών. Τα ψυχικά κίνητρα είναι δυναμικοί παράγοντες που έπηρεάζουν την σκέψι, το συναισθημα, την βούλησι και την όλη διαγωγή του ατόμου. Όταν λοιπόν θέλωμε το παιδί μας ν' αποκτήσει μια ώρισμένη συνήθεια, θα πρέπει να φροντίσωμε ώστε να επιτύχει στην αρχή. Η πρώτη έπιτυχία του, που συνοδεύεται από εύρεστα συναισθήματα, θα το ένθαρρύνει να την επαναλάβει και στο μέλλον. Αντίθετως, όταν στην αρχή αποτύχει, το παιδί αποθαρρύνεται, δεν αισθάνεται γερό το έδαφος και ή απόκτησις της εξεως δυσκολεύεται. Έτσι ο καλός δάσκαλος φροντίζει ώστε ή επανάληψις να συνοδεύεται από ευχαρίστησι. Προς τούτο πρέπει να εξασφαλίσει την θέλησις του μαθητού και να την διατηρή με κάθε μέσον. Πρέπει έπίσης να προσέχει ώστε οι αξιώσεις του να μην είναι υπερβολικές ή να άπαιτη από το παιδί σχολαστική τελειότητα. Κανόνας θα είναι ή ένθαρρυνσις μάλλον παρά ή κριτική του παιδιού, ή όποια, όσάκις είναι άπαραίτητη, θα πρέπει να γίνεται με ευγενικό τρόπο και όχι απότομα.

Ο δάσκαλος γνωρίζει ακόμη ότι οι κοινωνικές εξεις αποκτώνται εύκολότερα όταν το παιδί ζή στο κατάλληλο από την άποψι αυτή περιβάλλον, όπου μιμείται άσυνείδητα τους γύρω του. Το παιδί δηλαδή αποκτά καλούς τρόπους συμπεριφοράς όταν ζή ανάμεσα σε πρόσωπα που διακρίνονται για την καλή τους συμπεριφορά και αντίθετως γίνεται άκάθαρτο όταν μεγαλώνει σε άκάθαρτο περιβάλλον. Έτσι το περιβάλλον είναι μάλλον άποτελεσματικότερο, στον τομέα αυτό, από την σχετική διδασκαλία.

Αλλά αν αυτό άληθεύει στην περίπτωση της απόκτησεως των καλών τρόπων συμπεριφοράς της άπλότητος, της πραότητος, της φιλοπονίας, της καλαισθησίας, της αισιοδοξίας κ.λ.π. δεν συμβαίνει το ίδιο όσον άφορά την απόκτησις δεξιότητων, όπως είναι ή γραφή, το κέντημα, το πλέξιμο, ο χορός κ.λ.π., όπου ή διδασκαλία και ή συνειδητή από το παιδί μίμησις δίδει καλύτερα άποτελέσματα.

Ο καλός πάλι δάσκαλος μελετά το κάθε παιδί ξεχωριστά, ώστε να γνωρίσει ποιές εξεις ένα ώρισμένο παιδί είναι έτοιμο και έκανό να μάθει. Η εκμάθησις λ.χ. της δεξιότητος της γραφής είναι άκατάλληλη για παιδιά ηλικίας 4, έτών, οι δε τρόποι συμπεριφοράς των ενηλίκων είναι γενικά άκατάλληλοι για τα μικρά παιδιά.

Τέλος ο δάσκαλος, για την απόκτησις ώριμών εξεων, πρέπει να εκμεταλλεύεται το παιχνίδι του παιδιού. Το μεγάλο πλεονέκτημα του παιχνιδιού είναι ότι γεννά στο παιδί τα πιο εύρεστα συναισθήματα και δημιουργεί ιδεώδεις συνήθειες για μάθησι.

Οι γονείς, με την όρθή αγάπη τους, την στοργή τους, την καλωσύνη τους, την δημιουργία καταλλήλων περιβάλλοντος, την παροχή καταλλήλων και συχνών ευκαιριών και προπατος με το καλό παράδειγμά τους, θα κατορθώ-

νουν σύντομα και χωρίς πολύ κόπο να βοηθούν τα παιδιά τους στην απόκτησι πολλών συνθηκών.

Θα πρέπει ακόμη, με την κατάλληλη άγωγή, να αναπτύξουν την βούλησι του παιδιού. Το κάθε άτομο χρειάζεται να έχη ισχυρή βούλησι και να πραγματοποιή κάθε του άποφασι. Οι σκέψεις και τα συναισθήματά μας πρέπει να καταλήγουν πάντοτε σε πράξι. Αν οι σκέψεις δεν μετουσιώνονται σε πράξι, ο άνθρωπος γίνεται όνειροπόλος. Μόνο ή ένέργεια και ή πράξις οδηγούν στην απόκτησι εξεως. «Τα γενναία συναισθήματα, οι ύψηλές σκέψεις, αν δεν καταλήγουν σε πράξι, εξατμίζονται και όχι μόνο δεν ώφελούν, αλλά βλάπτουν. Συνηθίζει ο άνθρωπος να μη βάζει σε ένέργεια ό,τι άποφασίση».

Ειδικότερα για την ήθικη μόρφωσι του ατόμου, την απόκτησι αρετών δεν είναι άρκητή ή έκ μέρους του ατόμου γνώσις του καλού και του κακού, ούτε και ή ανάπτυξις της ήθικης του κρίσεως· χρειάζεται κυρίως ή απόκτησις της εξεως να πράττει πάντοτε το όρθό, της εξεως προς ήθικη πράξι. Έτσι, οι γονείς και οι δάσκαλοι δεν πρέπει να περιορίζονται μόνο στην διδασκαλία των παιδιών περι ήθικης και άρετης, ούτε στην άγορά για τα παιδιά βιβλίων ήθικού και θρησκευτικού περιεχομένου (βιογραφίες άγιων, άνωρωπιστών, φρονηματιστικά έστορήματα κ.λ.π.). Κυριώτερο μέλημά τους θα είναι να δημιουργούν συχνές ευκαιρίες, ώστε το παιδί να εφαρμόζει στην πράξι τα ήθικα και θρησκευτικά διδάγματα και να μετουσιώνη τις γνώσεις σε πράξεις, συνήθειες και άρετές.

Η ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ

Ένα έπίσης σοβαρό πρόβλημα που έχουν να αντιμετώπισουν οι γονείς και ο δάσκαλος είναι ή καταπολέμησις και το ξεριζώμα των κακών εξεων που αποκτά το παιδί. Στην περίπτωση αυτή ο καλύτερος τρόπος καταπολέμησης μιας κακής εξεως είναι ή αντικατάστασις αυτής από μια νέα καλή συνήθεια, ούτως ώστε ή παλαιά κακή εξις να εξαφανισθί συνεπεία της παντελούς έλλείψεως άσκήσεως αυτής. Είναι προτιμότερο λ.χ. ο δάσκαλος να προσπαθήσει να διδάξει έναν κακόγραφο μαθητή έναν έντελώς καινούργιο τρόπο γραφής παρά να βελτιώσει το παλαιό στυλ γραφής του. Έπίσης, αν ώρισμένοι μαθηταί μιας τάξεως αποκτήσουν την κακή συνήθεια να σηκώνονται όρθιοι από το θρανίο τους και να ύψωνουν και κινούν συνεχώς το δεξί τους χέρι, όσάκις ο δάσκαλος υποβάλλει στην τάξι έρωτήσεις, τότε ο δάσκαλος πρέπει να έγκαινιάσει ένα νέο τρόπο με τον όποιο οι μαθηταί να δείχνουν ότι θέλουν να άπαντήσουν στις υποβάλλόμενες έρωτήσεις: να «δένουν» λ.χ. τα χέρια τους έμπρος στο θρανίο τους. Έν συνεχεία, αντί να έπιπλήττει τους μαθητάς που σηκώνονται όρθιοι και κινούν διαρκώς το χέρι

τους πρὸς τὰ ἄνω, θὰ ἐρωτᾷ μόνο ὄσους μαθητὰς κάθονται στὸ θρανίο καὶ ἔχουν «δεμένω» τὰ χέρια τους. Ἡ ἀρχὴ ὁμως αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθεῖται πιστὰ, χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως ἐξαίρεσι, μέχρις ὅτου ριζώσῃ καλὰ ἡ νέα αὐτὴ συνήθεια.

Στὸ σημεῖο τοῦτο θὰ πρέπει νὰ διευκρινισθῇ ὅτι οἱ λεγόμενες «νευρικές» ἔξεις, ὅπως π.χ. ὅταν τὸ παιδί τρώγῃ τὰ νύχια του, καταχραστικῶς ὀνομάζονται ἔξεις, γιατί δὲν ἀποκτῶνται μὲ τὶς συχνὲς ἐπαναλήψεις, ἀλλὰ εἶναι συμπτώματα ἐσωτερικῆς διαταραχῆς τοῦ παιδιοῦ. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ὀνομάζονται δύσκολα ἢ προβληματικὰ καὶ τὸ πρόβλημα εἶναι πολὺ πιὸ δύσκολο, γιατί δὲν εἶναι ζήτημα ἀντικαταστάσεως τῆς κακῆς «ἔξεως» ἀπὸ μιὰ καλὴ ἔξι, ἀλλὰ ζήτημα θεραπείας τῶν ψυχικῶν αἰτίων, ποὺ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔχουν βαθύτερες ρίζες.

ΚΑΛΕΣ ΕΞΕΙΣ

Μερικὲς καλὲς ἔξεις ποὺ τὸ παιδί πρέπει ἀπὸ μικρὸ νὰ ἀποκτήσῃ στὴν οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖο εἶναι:

Νὰ πλὴν μόνο του τὰ χέρια του (2½ ἐτ.).
Νὰ χτενίζεται μόνο του μπροστὰ στὸν καθρέπτη (3 - 4 ἐτῶν).

Νὰ λούζεται μόνο του (5 - 6 ἐτῶν).
Νὰ πλὴν μόνο του τὰ δόντια του.
Νὰ ντύνεται καὶ νὰ ξεντύνεται μόνο του.
Νὰ ξεσκονίζει καὶ νὰ βάζῃ τὰ παπούτσια του μόνο του.

Νὰ καθαρίζει τὴν μύτη του μὲ μαντήλι.
Νὰ κόβῃ τὰ νύχια του.
Νὰ κάνῃ λουτρὸ καὶ νὰ καθαρίζει τὸ μπάνιο μόνο του.

Ἄν εἶναι κορίτσι, νὰ τακτοποιῇ τὸ κρεβάτι καὶ νὰ πλὴν τὶς κάλτσες καὶ τὰ μαντήλια του μόνο του.

Νὰ διατηρῇ καθαρὰ τὰ παιχνίδια, τὰ τετράδια καὶ τὰ βιβλία του.

Νὰ τρώῃ, νὰ παίζει, νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ξυπνᾷ σὲ κανονικὲς ὥρες.

Νὰ οὐρῇ καὶ ἀποπατῇ στὸ δοχεῖο του μόνο του.

Νὰ ἀσκηθῇ στὴν σωματικὴ καὶ ψυχικὴ σκληραγωγία: δηλ. στὸ κρῦο, τὴν ζέστη καὶ τὸν πόνο.

Νὰ ἔχῃ τάξι καὶ ἀκρίβεια: νὰ τακτοποιῇ δηλ. τὰ βιβλία, τὰ τετράδια, τὰ παπούτσια καὶ τὰ ἐνδύματά του καὶ νὰ ἔχῃ ἕνα πρόγραμμα γιὰ τὴν καθημερινὴ ἐργασία καὶ τὶς ἄλλες ἀπασχολήσεις του καὶ νὰ εἶναι ἐπίσης ἀκριβὴς στὴν προσέλευσί του στὸ σχολεῖο καὶ τὰ ραντεβού του.

Νὰ ἔχῃ ἐπιμέλεια καὶ πνεῦμα συνεργασίας.
Νὰ εἶναι ὑπάκουο καὶ πειθαρχικό.

Νὰ ἔχῃ αὐτοκυριαρχία.
Νὰ ἔχῃ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.

Νὰ ἔχῃ αἰσιοδοξία καὶ εὐδιαθεσία.
Νὰ ἔχῃ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή.

Νὰ ἀγαπᾷ τὴν οἰκονομία καὶ νὰ ἀποστρέφεται τὴν σπατάλη.

Νὰ διεκδικῇ τὰ δικαιώματά του, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντά του.

Νὰ ἔχῃ καλοὺς καὶ εὐγενικοὺς τρόπους.
Νὰ ἔχῃ συγκατάβασι, ἀπλότητα καὶ πραότητα.

Νὰ ἀγαπᾷ τὴν φιλομάθεια καὶ τὴν φιλαναγνωσία.

Νὰ σέβεται τοὺς μεγαλύτερους του.
Νὰ ἀγαπᾷ τὸ καλὸ καὶ νὰ ἀποστρέφεται τὸ κακό.

Νὰ θέβεται τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ἀποστρέφεται τὸ ψέμμα.

Νὰ ἀγαπᾷ τὴν καλαισθησία.

Νὰ αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς εὐεργέτες του.

Νὰ σέβεται τὸν νόμο καὶ τὸ δίκαιο.

Νὰ σέβεται καὶ θαυμάζῃ τὶς ἠθικὲς ἀξίες.

Νὰ ἀποκτήσῃ τὶς ἠθικὲς ἀρετὲς τῆς εὐσεβείας, τῆς ἐντιμότητος, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγαθότητος, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ἀλληλοβοηθείας, τῆς εὐσπλαχνίας, τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς μεγαλοψυχίας.

Θὰ πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ τονισθῇ ὅτι μεγάλοι ἔχθροί τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἐπιτυχία καὶ εὐτυχία του στὴν ζωὴ εἶναι:

- 1) Ἡ ὀκνηρία,
- 2) Ἡ ὑπερκόπωση, καὶ
- 3) Ἡ ἀπαισιοδοξία.

Γι' αὐτὸ ἡ οἰκογενειακὴ καὶ σχολικὴ ἀγωγή πρέπει:

1) Νὰ καλλιεργῇ τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασία καὶ τὴν δρᾶσι.

2) Νὰ διδάξῃ νὰ ἀποφεύγωμε τὴν ὑπερκόπωση, ποὺ εἶναι τόσο φθοροποιὸς καὶ ὑποσκάπτει τὴν σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία τοῦ ἀτόμου.

3) Νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀπαισιοδοξία, τὴν νοσηρὴ αὐτὴ κατάστασι ποὺ δηλητηριάζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ παραλύει τὴν ἐνεργητικότητα, καὶ ποὺ κάποτε τὸν ὀδηγεῖ καὶ στὴν ἀποχαύνωσι. Νὰ καλλιεργηθῇ δὲ ἡ αἰσιοδοξία καὶ ἡ εὐδιαθεσία. Ἡ αἰσιοδοξία κάνει τὸν ἄνθρωπο ἐνεργητικό, ἱκανὸ νὰ παλέψῃ στὴν ζωὴ καὶ νὰ βγῇ νικητὴς, συμβάλλοντας ἔτσι στὴν εὐτυχία του. Τὸ παιδί πρέπει ἀκόμη νὰ συνηθίσῃ τὴν εὐδιαθεσία. Ὅχι πιά βλοσυρὰ καὶ κατσουφιασμένα πρόσωπα ὅχι πιά συννεφιά. Εἶναι ντροπὴ τὸν καθάριο καὶ γαλανὸ οὐρανὸ μας οἱ Ἕλληνες νὰ εἶναι κατσούφηδες, ἐνῶ στοὺς μουχλιασμένους καὶ σκοτεινοὺς οὐρανοὺς τῶν οἱ βόρειοι λαοὶ νὰ περπατοῦν χαρούμενοι καὶ γελαστοί. Ἡ εὐδιαθεσία περιελίξει ἰδιόητες θαυμαστοποιούς. «Μιὰ εὐθυμὴ καρδιά ζῇ ἐπὶ πολὺ», λέει ὁ Σαίξπηρ. Ἔτσι ἡ ἐξοικονόμησις εὐδιαθεσίας εἶναι χρέος τοῦ κάθε ἀτόμου. Ἡ εὐδιαθεσία ἐπιτυγχάνεται καλότερα μὲ τὸ παράδειγμα. Γι' αὐτὸ τὸ παιδί εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ζῇσῃ μέσα σὲ μιὰ χαρούμενη καὶ εὐχάριστη οἰκογενειακὴ καὶ σχολικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἐξ ἄλλου, ὁ εὐχάριστος δάσκαλος ἐπιτυγχάνει ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του περισσό-

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΑΣ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΝΑΣ ΓΕΡΟΣ ΚΙ' ΕΓΩ

Τοῦ ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗ

Καθισμένος σ' ἕνα παγκάκι τοῦ κήπου αὐτὸς κι ἐγὼ μιλούσαμε ὥρες πολλές. Γιὰ ὅλα. Αὐτὸς ἕνας γέρος κι ἐγὼ ἕνας πολὺ νέος. Συνεχίζαμε τὴν κουβέντα...

—...τὰ μαλλιά μου γκρίζα κι ἀδύνατα, τὰ βλέπεις. Καθισμένος πίσω ἀπὸ ἕνα γραφεῖο, γράφω ὥρες ἀτέλειωτες. Γράφω βέβαια πράγματα ποὺ θὰ ξεχαστοῦν. Μὰ ἐγὼ τὰ γράφω. Καταλαβαίνεις, εἶναι ἡ δουλειά μου αὐτή.

Μπροστὰ μου περνοῦν ἄνθρωποι πολλοὶ χρόνια τόσα πολλὰ — κάτι τὸ φοβερὰ ἀνιάρω. Ἀνθρωποὶ ἄγνωστοι κι ἄς βλέπονται χρόνια μεταξύ τους. Ἡ πληγὴ

τερα, παρὰ ὁ βλοσυρὸς καὶ σκυθρωπὸς δάσκαλος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀντωνίου Ι.: Ἡ σπουδαιότης τῶν ἔξεων γιὰ τὴν ἀγωγή, περιοδ. «Νέο Σχολεῖο», 1956.
2. Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια.
4. Ζάχου Α. - Παπακωνσταντίνου Κ.: Ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν μας, Λάρισα, 1963.
5. Καλλιάρια Σπ.: Τὰ πέντε πρῶτα παιδικὰ ἔτη, Ἀθῆναι 19.
6. Καμπούρη Κ. — Βασιλάκου Ι.: Ἡ ὀρθὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, 1965.
7. Κωνσταντοπούλου Ε.: Γενικὴ Παιδαγωγική, Ἀθῆναι 1959.
9. Παγιατάκη Σπ.: «Σύγχρονος πρακτικὴ παιδαγωγικὴ - ὀδηγητικὴ», Ἀθῆναι 1960.
10. Ρούσκα.: Ἡ συνήθεια, περιοδ. Επ. Βήμα Διδασκάλου Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1963.
11. Σίσκου Δ.: «Οἱ γονεῖς καὶ τὰ παιδιά των», Ἀθῆναι 1958.
12. Τσίριμπα Ἀντ.: Γενικὴ Παιδαγωγική, 1964.
13. Φράγκου Ζωῆς: «Πῶς θὰ μορφώσωμε τὸν χαρακτήρα τῶν παιδιῶν μας», Ἀθῆναι 1932.
14. Χαραλαμποπούλου Ι.: Ψυχικὴ Ὑγιεινὴ, Ἀθῆναι 1960.
15. Χαραλαμποπούλου Ι.: «Ἡ διάπλσις τοῦ χαρακτήρος τοῦ παιδιοῦ», Περιοδ. «Νέο Σχολεῖο» 1958.
16. Χούπα Ι.: Πρωτότυπον σύστημα πλήρους ἐλληνοχριστιανικῆς ἀγωγῆς, Τρίπολις 1957.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

τοῦ αἵωνα τούτου: Νάσαι μόνος, ὀλομόναχος μὲς σ' ἑκατομμύρια ἀνθρώπους. Τοὺς κοιτῶ ὅλους. Πίσω ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου μοιάζω μὲ Δίκη ἀδιάβλητη κι ἀπρόσωπη κι ἀδέκαστη. Χωρὶς ἕνα χνάρι, ἕνα σημάδι γέλιου στὸ πέτρινο πρόσωπό μου.

Τοὺς κοιτῶ ὅλους. Τὰ πρὸςβωπ.κά μου μάτια τοὺς ψυχολογοῦν, τοὺς γδύνω ἀπὸ τὸ πετοῖ τους, τοὺς ὑπολογίζω καὶ τοὺς κατατάσσω... Τοὺς κατατάσσω ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητα τῆς λάσπης τους. Βρίσκω μ' εὐκολία τὶς προεκτάσεις τῶν πιὸ κρυφῶν λογισμῶν τους. Τ' ἀνέρα σχήματα τῶν πόθων τους. Τὸ σκοτερὸ βάθος τοῦ εἶναι τους. Βρίσκω ἀπὸ κάθε ἀθέλητη κίνησή τους, κάθε λέξη τους... ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς ἰσκιερῆς τοῦ νοῦ τους. Τὰ μονοπάτια τῆς ψυχῆς τους... Ἀχ, φίλε μου, μεταφέρει ὁ καθένας τὴ γύμνια του μολύνοντας τὸ χῶρο μὲ τὴν ἀνάστα τους χωρὶς μιὰ τύψη, χωρὶς ἕνα κόμπο τύψης. ναί... Ἄλλοι συνειδητὰ κι ἄλλοι ἀσύνειδα.

Τὸν σταμάτησα γιὰ μιὰ στιγμή καὶ τὸν ρώτησα:

—Υπάρχει λοιπὸν κάποιο συμπέρασμα ἀπ' ὅλ' αὐτά; Σεῖς νιώθετε τὴν ἀνάγκη νὰ ὑψωθῇ πᾶν ἀπ' ὅλ' αὐτά, νὰ φωνάξετε γιὰ ὅτι κακό; Πέστε μου, ὑπάρχει κάποιος τρόπος καὶ κάποιο μέσο γιὰ νὰ γίνῃ κάτι τὸ καινούριο, τὸ στέρεο καὶ ποιοτὸ θὰ εἶναι αὐτό;

Μὲ κοίταξε ἀπλᾶ. Φαινόταν κουρασμένος καὶ κάτι τὸ ἐτοιμόροπο ὑπῆρχε σ' αὐτόν.

—Νὰ φωνάξω; Μὰ ὅχι... Φωνάζει, φίλε μου, αὐτὸς ποὺ εἶναι λυτρωμένος, αὐτὸς ποὺ ἔχει ξεφύγει ἀπὸ τὴ λάσπη. Κι ἐγὼ δὲν ἔχω λυτρωθεῖ ἀκόμα...

Υπάρχει κάποιος τρόπος κι ἕνα μέσο γιὰ νὰ ξεφύγῃς πρῶτα, ν' ἀγωνιστῇς μετὰ... Ἡ ἀλήθεια. Τὴν ἀλήθεια ὁμως ποὺ θὰ ζητήσεις μέσα σου, θὰ τὴν πλάσεις μὲ τὴν δική σου Γνώση καὶ τὶς δικές σου

ἐμπειρίες, θὰ τῆς δώσεις τὴ φόρμα τοῦ ἀνθρώπινου. Τοῦ ἀνθρώπινου ὅμως ποὺ πηγάζει ἀπὸ μέσα σου. Μὰ τούτῃ ἡ ἀλήθεια θέλει δύναμη, φοβερὴ δύναμη σοῦ λέω...

Νιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ φωνάξω. Καὶ σὺ τὴν νιώθεις κι ὅλοι οἱ ἄλλοι... Μὰ ἡ φωνὴ γίνεται λυγμὸς καὶ ρόγχος. Πνίγεται καὶ χάνεται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τοῦ συνηθισμένου... ἔτσι γίνε-
ται πάντα ἢ σχεδὸν πάντα...

Νιώθω ἀδύνατος ἐγώ. Οἱ ἄλλοι λένε ὅ-
τι ξέρω πολλὰ μὰ δὲν λένε τὴν ἀλήθεια, πιστεψέ με. Ξέρω τοῦτο μόνο: Κάθε ἄν-
θρωπος κλείνει μέσα του ἕναν ἰδιαίτερο
κόσμο κι αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι ζυμωμέ-
νος μὲ τὸ Θεῖο καὶ τὴν ἀφθαρσία. Ὅμως
χρειάζεται νὰ τὸν ἀνακαλύψεις τοῦτον
τὸν κόσμο, χρειάζεται νὰ γρατζουνίσεις
μὲ τὰ νύχια σου τὸ ἴδιο σου τὸ δέρμα
τῆς ψυχῆς σου. Πεθαίνεις πολλές φορές,
τί λέω, σχεδὸν πάντα, κι ἀγνοεῖς τὴν ὁ-
μορφιὰ καὶ τὴν τελειότητα ποὺ κλείνεις
κάτ' ἀπ' τὸ πετσί σου. Χρειάζεται θυ-
σίες... ναί. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς δρό-
μος, ναί ἔτσι εἶναι... θυσίες, θυσίες
ἀπροσμέτρητες, χωρὶς ὑπολογισμοὺς καὶ
πισωγυρίσματα, χωρὶς ἐνδοιασμοὺς κι ἀ-
πάτες μὲ τὸν ἑαυτό σου... Θυσίες ἀκέ-
ραιες κι ὁλοκληρωτικές...

Ἦταν πολὺ κουρασμένος. Τὸ μέτωπό
του εἶχε γεμίσει ἀπὸ ἕνα ὠκεανὸ σταγό-
νες ἰδρώτα καὶ τὰ μάτια του ἦταν θαυπά
πίσ' ἀπ' τὰ γυαλιά του. Ὁ ἄνεμος τοῦ
σούρουπου φύσαγε ἀπαλὰ ταράζοντας τ'
ἀσημένια του μαλλιά. Δὲν ἦταν ἴσως πο-
λὺ γέρος. Ἦταν πολὺ κουρασμένος, ἦταν
μιὰ κούραση ποὺ ἔβγαине ἀπὸ μέσα του
σὰν ἕνας ἀχνὸς ἀνάνθη... Εἶχε στυλῶσει
τὰ μάτια του σὲ μιὰ λίμνη ἐκεῖ κοντά μας.
Βαθιά μέσα τῆς φαίνονταν μουντὰ τὰ
νούφαρα κι ἕνας κύκνος λίκνιζε τὴν μεγα-
λοπρέπειά του στὰ γαλήνια νερά. Ὅλα
γύρω μοιάζαν γεμάτα ἀπαντοχὴ. Σκέ-
δ' ἀπαλές, σχήματα γραμμένα μὲ τῆς νύ-
χτας πουργόταν τὴν ἀνυποψίαστη ἔμπνευ-
ση, γλυκά. Πιὸ πρὶν ποὺ μιλοῦσε τούτῃ
ἡ παράξενη ὕπαρξη, γοητευμένος ἀπὸ
τὴ θετικὴ ἀρμονία τοῦ λόγου του, δὲν εἶ-
χα προσέξει τὴν ἀρμονία αὐτὴ γύρω
μας...

Τώρα ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴ γοητεία τῆς
σκέψης του καὶ τὴν παράξενη ἀλήθεια
τῆς, εἶχα παγιδευτεῖ ἀπὸ μιὰ καινούρια
μαγεία. Τὴ μαγεία τῆς νύχτας...

Κοίταξα τὸ γέρο μου. Φαινόταν ἐκμη-
δενισμένος μπροστὰ σὲ τούτῃ τὴν τέλεια
σύνθεση τῆς φύσης. Κι' ἐγὼ κοντὰ σ' αὐ-
τόν. Δυὸ σχήματα εἴμαστε, δυὸ ἀντικεί-
μενα... τίποτ' ἄλλο. Ξαφνικὰ συνέχισε νὰ
μιλᾷ. Μὲ φωνὴ πιὸ σπασμένη, κουραστι-
κὴ, κάπως ἀπίθανη μέσα στὴ νύχτα...

—Μοῦ συνέβηκε κάτι τὸ παράξενο σή-
μερα, φίλε μου. Κάτι ποὺ ξέρω πῶς θὰ
μοῦ στοιχίσει. Μπροστὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖο
μου πέρασε ἕνα κοριτσάκι. Δὲν ἦταν πά-
νω ἀπὸ δώδεκα χρονῶν. Ἀδύνατο μὲ κά-
τι κορακίσα μαλλιά, μεγάλα ἐκφραστικὰ
μάτια. Τόχα βέβαια ξαναδεῖ. Ἐρχότανε
κι ἔπαιρνε τὴ σύνταξη τοῦ πεθαμένου πα-
τέρα τῆς κάθε μήνα. Πάντα μὲ κοίταζε
μὲ ἕνα θλιμμένο, θάλεγα, βλέμμα, κάπο-
τε ἐρευνητικὸ, κάποτε αὐστηρό, κάποτε
μιὰ προσδοκία γεμάτο. Δὲν εἶχα δώσει
πρόσοχη σὲ τοῦτο τὸ πλάσμα, ἦταν ἔξω
ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἐρευνᾶς μου, ἄς ποῦμε...

Ἀγαπῶ τὰ παιδιὰ. Κουβαλοῦν μέσα
τους μιὰ ἀγνότητα γεμάτη ὑποσχέσεις
ἀλλὰ ποὺ δὲν ἀντέχει στὸ χρόνο. Τούτω-
σα λοιπὸν τὰ λεφτά. Τὰ πήρε κι ἔκανε
νὰ φύγει. Γιὰ μιὰ στιγμή, μὲ κοίταξε ἐ-
ρευνητικὰ, σχεδὸν ἐπίμονα. Μιὰ σκιά ἦρθε
νὰ σκιάσει τὴ φωτεινότητα τοῦ προσώ-
που τῆς. Μοῦ εἶπε μὲ μιὰ φωνὴ φιλή, ἴσα
ποὺ ἀκουγόταν...

—Γιατί εἴστε στενοχωρημένος σήμερα,
κύριε;

Καλέ μου φίλε, νιώσε με ἂν μπορεῖς.
Ἦταν συγκλονιστικό. Λὲς κι εἶχε χυθεῖ
μέσα μου κάποιος χείμαρος... Τίποτε τὸ
στέρεο μέσα μου. Κοίταξα τὸ κορίτσι αὐ-
τὸ σὰν ἐκμηδενισμένος μὴ μπορώντας νὰ
συλλέξω τὸ σκόρπιο μου ἑαυτό. Κι ἐκεῖ-
νο συνέχισε:

—Σὰς φοβάμαι ὅπως σὰς βλέπω ἔτσι.
Γιατί δὲν γελάτε;

Κι ἔφυγε. Τὸ κατάπие ὁ μεγάλος δρό-
μος τῆς πολιτείας. Ὅμως μπροστὰ μου
στέκανε τὰ μεγάλα ἐκφραστικὰ τῆς μά-
τιας, κάποτε αὐστηρά... κάποτε ἐρευνητι-
κά... λίγο ἀπίθανα. Λοιπὸν τί; Ποιὸς ἦ-
ταν ὁ δρόμος μου... ποιὸ τὸ φῶς μου καὶ

ποιὰ ἡ σοφία μου; Τὸ πρόσωπο ποὺ δεί-
χνα εἶναι μιὰ μάσκα καὶ γιατί... ὁ ἑαυ-
τός μου καὶ ἡ γνώση μου, ὁ κόσμος ποὺ
οἰκοδόμησα τόσα χρόνια ἦταν ἕνα κέρινο
προσώπειο ποὺ ἔλυσε στὸ φῶς λίγων εἰ-
λικρινῶν λέξεων μιᾶς παιδούλας; Ποιὸς
νόμος μὲ δυναστεύει... Ποιὸς ἀπίθανος δυ-
νάμεις κινοῦν τὶς κλωστὲς τῆς μοίρας
μου... ποιὸ εἶναι τὸ στέρεο... ὅλα εἶναι
φεύγικα; Ἡ μήπως εἶναι προεργασίες
γὰ καινούριες μεταθανάτιες πορεῖες σὲ
ἄλλους κόσμους, σ' ἄλλες ἐποχὲς μὲ και-
νούριους θεοὺς, μὲ καινούριες ἀλήθειες;

Ἐρχονται στιγμές, μικρὲ μου φίλε, ποὺ
νιώθεις κενός, λίγος. Πῶς νιώθεις τάχα νὰ
εἶσαι κολλημένος στὴ λάσπη, νὰ εἶσαι
καὶ σὺ ἕνα μ' αὐτὴ... Νὰ βλέπεις ψηλὰ
τ' ἀστέρια ἢ μᾶλλον νὰ μαντεύεις τὴ λάμ-
ψη τους χωρὶς ἐσὺ νὰ μπορεῖς νὰ σηκώ-
σεις τὸ κεφάλι σου... εἶναι φρικτὸ σοῦ
λέω...

Ἀσήμαντα καθημερινὰ γεγονότα σὲ ὑ-
ψώνουν ἢ σὲ συνθλίβουν χωρὶς ἐσὺ νὰ
μπορεῖς ν' ἀντιδράσεις. Μέσα μου ἔνω-
θα ἀνέκαθεν τὴν ἀόρατη ἐπιταγὴ μιᾶς δύ-
ναμης. Εἶναι δύσκολο μέσα σου νὰ ξε-
χωρίσεις τὶς φωνὲς γιατί γίνεται μιὰ πᾶ-
λη ἀνήλεη. Εἶναι μιὰ θάλασσα ἡ ψυχὴ κι
ὁ θεὸς τῆς ἡ μάχη τῆς αὐτοσυντήρησης,
κάθε τι θέλει νὰ ἐπιπλεύσει καὶ νὰ στα-
θεῖ. Μένει στὰ χέρια σου καὶ στὴ συνεί-
δησή σου νὰ χωρίζεις τ' ἄγρια ἀπὸ τὰ
ἡμερα, νὰ δουλέψεις γιὰ τὸ δρόμο σου...

Ξέρω. Θὰ μὲ ρωτήσεις ποιὸς εἶναι ὁ
ἀνθρώπινος προορισμός. Ἐγὼ πιστεύω
αὐτό: Νὰ πλησιάσει ὁ ἄνθρωπος τὸ Θεῖο
καὶ νὰ ταυτισθεῖ μ' αὐτό. Πολλὲς φορές
θὰ χρειαστεῖ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος νὰ ζήσει
περισσότερες ἀπὸ μιὰ ζωὴ. Νὰ πεθάνει,
νὰ ξαναγεννηθεῖ, νὰ ξαναπεθάνει... Νὰ
ζήσει κύκλους ζωῆς σὲ διάφορες ἐποχὲς
καὶ μὲ διαφορετικὲς μάσκες κάθε φορά.
Κάποτε θὰ φθάσει στὸ Θεῖο καὶ ἔτσι θὰ
γίνει ἡ τελειώσή του κι ἀκόμα θὰ ἔχει ξε-
πληρώσει τὴν ἀποστολὴν του. Πίστεψέ
με, δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸς ἡ κάτι τὸ συ-
νηθισμένο ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι, πιστεύω, τὰ
προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ Θε-
οῦ, ὅμως ἐνὸς Θεοῦ ποὺ πορεύεται κι αὐ-
τὸς πρὸς μιὰ ἄλλη τελείωση, ἐνὸς Θεοῦ
ποὺ ὑπάρχει κι αὐτὸς μὲ τὸν τρόπο του...

Ἡ νύχτα εἶχε κυριεύσει γύρω μας τὰ
πάντα. Τὸν βοήθησα νὰ σηκωθεῖ. Σιγὰ -
σιγὰ ἀπὸ δρόμους φωτερούς, ἀπὸ τὸ φεγ-
γαρίσιο φῶς, τὸν ἔφερα σπίτι του. Στὸ
σκαλοπάτι μοῦ εἶπε:

—Κάθε τι δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια, φίλε
μου. Τὴν ἀλήθεια τὴν ἀνακαλύπτει ὁ κα-
θένας μέσα του.

Βάδιζα ἄσκοπα στοὺς μεγάλους δρό-
μους, μέσα στὴ νύχτα. Ἐνωθῶ ὅτι κάτε-
χα τὴ σοφία. Ἐτσι νομίζει πάντα κα-
θένας.

Εἶναι μιὰ πλάνη συνηθισμένη...!

ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ

● Ἐὰν θέλετε νὰ σᾶς παρουσιάσουμε ἕνα παιδαγωγικὸ
περιοδικὸ ἱεράξιμο καὶ καλύτερο κι' ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ εὐ-
ρωπαϊκὰ τοῦ εἴδους του, βοηθήστε μας.

● Στεῖλτε μας ὅλοι τὶς ὀφειλόμενες συνδρομὰς (δικῆς
σας ἢ τῶν Σχολείων σας).

● Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» εἶναι καιρὸς πιά νὰ αὐξή-
σῃ τὶς σελίδες του καὶ νὰ θελτωθῇ ἀκόμη περισσότερο.
Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται.

ετίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των αἱ Ἀρχαὶ καὶ σύμπας ὁ πληθυσμὸς τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων.

Ἐξ ἄλλου ἔλαβε χώραν διάλεξις εἰς τὴν πόλιν τοῦ Σουφλίου μετ' ὁμιλητὴν διδ(δ)λον τῆς Περιφερείας μας, ὁ ὁποῖος, λίαν ἐπιτυχῶς ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Τὸ θέαμα καὶ αἱ ἐκ τοῦ κινηματογράφου ὁλέθρια ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς νεολαίας μας».

Ἄλλοι Ἑκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ τῆς Περιφερείας μας ἐπραγματοποίησαν 306 ὁμιλίαι καὶ διαλέξεις πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας τῶν μαθητῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 169 πρὸς τὸ εὐρύτερον κοινὸν πόλεων καὶ χωρίων.

8ον) Κατὰ τὸ ἐν λόγω διάστημα ἐκαλλιεργήθησαν ἐπὶ μᾶλλον αἱ σχέσεις Στρατοῦ καὶ Σχολείων. Ὁ Στρατός, διὰ τῆς σφυρηλατήσεως ἀκαταλύτων δεσμῶν μεταξύ Σχολείου καὶ στρατευμένης νεότητος, συνέβαλεν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν νεοανεγειρομένων διδασκηρίων, ἐστιῶν μαθ. συσσιτίων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἄλλων Σχολικῶν ἔργων. Οἱ μικροὶ μαθηταί, ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἀγνῆς τῶν ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀκρίτας φρουροὺς τῶν συνόρων μας, προσέφερον Πασχαλινὰ αὐγὰ καὶ χρήματα, τὰ ὁποῖα διετέθησαν διὰ τὴν ἀγορὰν δώρων, ἀξίας 8.080 δραχ. περίπου. Τὰ ἐν λόγω δῶρα διένειμυν διδ(δ)λοι τῆς Περιφερείας μας εἰς δύο ἐξορμήσεις των εἰς τὰ φυλάκια τῆς γεφύρας Πυθίου, Μαρασίων, Τριγώνου, Μάνδρας καὶ Λυκόφωτος.

Πέραν τῶν δύο τούτων ἐξορμήσεων ἐγένοντο καὶ ἄλλα ὑπὸ διδ(δ)λων καὶ μαθητῶν, τῶν παραμεθορίων κυρίως χωρίων, διὰ τὴν παροχὴν ψυχαγωγίας εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ διὰ τῆς προσφοράς συμβολικῶν δώρων πρὸς αὐτοὺς.

Ἐπὶ τούτοις ἡ μαθητικὴ χορωδία Σουφλίου ἔδωκε ψυχαγωγικὴν παράστασιν εἰς κινηματοθέατρον τῆς πόλεως διὰ τὴν ψυχαγωγίαν τῶν ὁπλιτῶν τῆς Φρουρᾶς μετ' ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν.

9ον) Συνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν Σχολικὸν ἔτος ἡ ἐκδοσις ἐν τῇ Περιφερείᾳ τῆς μαθητικῆς ἐφημερίδος «Παιδικὰ φτερουγίσματα», ἡ ὁποία ἐγένετο τὸ βῆμα τῆς μαθητισσῆς νεολαίας μας.

10ον) Διενεργήθησαν, μεταξύ τῶν μαθητῶν, ἔρανοι ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἀδριάντων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου καὶ Ἀριστοτέλους, τὸ προῖόν τῶν ὁποίων ἀνῆλθεν εἰς 5.134,50 δραχ. Ἀλλωστὲ διδ(δ)λοι καὶ νηπ)γοὶ συνέβαλον εἰς τὴν διενέργειαν ὅλων τῶν πραγματοποιηθέντων ἐράνων.

11ον) Ἑκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ 17 Δημοτικῶν Σχολείων, συνεκέντρωσαν καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς σεισμόπληκτοὺς μαθητὰς τῆς Εὐρυτανίας ποσὸν 3.577 δραχμῶν.

12ον) 17 Ἑκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ εἰργάσαντο εἰς τὰ κατηχητικὰ Σχολεῖα, μετ' ὅλων τῶν μαθητῶν εἰς αὐτὰ 1.103 μαθητῶν.

13ον) 12 διδάσκαλοι προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν εἰς τὸν προσκοπισμὸν μετ' ὅλων τῶν προσκόπων 718 καὶ 6 διδ(δ)σαι καὶ

μία νηπ)γὸς εἰς τὸν ὁδηγισμὸν, μετ' ὅλον μαθητῶν - ὁδηγῶν 247.

14ον) Ἐποικοδομητικὴν ἐργασίαν εἰς τὸν Ε.Ε.Σ.Ν. προσέφερον 55 Ἑκπ)κοὶ λειτουργοὶ εἰς 47 Δημοτικὰ Σχολεῖα, μετ' ὅλον Ε.Σ. μαθητῶν 2.754.

15ον) Διδάσκαλοι, ἐτὰ τῶν μαθητῶν των, ἐφύτευσαν ἐν συνόλῳ 2.174 δενδρύλλια, καρποφόρα καὶ καλλωπιστικά, ἡ ἐπιτυχία τῶν ὁποίων κρίνεται ἱκανοποιητικὴ.

16ον) 18 διδ(δ)λοι εἰργάσθησαν εἰς τὸν τομέα τῆς Ἐθνικῆς διαφώτισεως, διὰ σειρὰς ὁμιλιῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τῆς Περιφερείας.

17ον) Τριάκοντα εἰς Ἑκπ)κοὶ λειτουργοὶ εἰργάσθησαν εἰς τοὺς ἱδρυμένους καὶ λειτουργοῦντας Σχολικοὺς συνεταιρισμοὺς, ἰσαριθμῶν Σχολείων.

18ον) Κατόπιν τῆς, δι' ἐγκυκλίων καὶ συστάσεων τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, δημιουργίας κινήσεως ὑπὲρ τοῦ πνεύματος τῆς ἀποταμιεύσεως, ἐπετεύχθη ἡ θράδευσις 100 μαθητῶν, δι' ἐνὸς κουμπάρου.

19ον) Ἐπραγματοποιήθη ἡ ἐκτύπωσις τῶν πορισμάτων τῶν Γεν. Παιδαγ. Συνεδρίων τῶν ἐτῶν 1963-64, ὡς καὶ ἡ διάθεσις τούτων εἰς τοὺς Ἑκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς καὶ τὰς Σχολικὰς βιβλιοθήκας (τῶν Σχολείων) τῆς Περιφερείας.

20ον) Ἐλειτούργησαν εἰς τὴν Περιφέρειάν μας 6 νυκτερινὰ Σχολεῖα καὶ 2 Κέντρα Διδασκαλίας Ἐνηλίκων μετ' ἐκτενέστερον εἰς κοινωνικοὺς καὶ μορφωτικοὺς σκοποὺς.

21ον) Διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατόικων καὶ ἀποκλειστικῶς ἐκ τοπικῶν πόρων ἀνηγέρθησαν 11 σύγχρονα ἐστιατόρια, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδαπανήθη συνολικῶς ποσὸν 325.181 δραχ.

22ον) Ἐλειτούργησαν εἰς δύο περιόδους αἱ μαθητικαὶ κατασκηνώσεις Λυκόφωτος τῆς Περιφερείας μας, ὅπου ἐφιλοζηνήθησαν καὶ 160 μαθηταὶ τῆς Περιφερείας Ἀλεξ)πόλεως. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικά, ἀναφορικῶς μετ' ὅσον ἐνίσχυσιν τῆς σωματικῆς διαπλάσεως τοῦ ἐπινόσου Ἑλληνόπαιδος καὶ ἀφ' ἑτέρου μετ' ὅσον μὲ τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν κοινωνικὴν προσαρμογὴν αὐτῶν.

Ἐν κατακλείδι, τῇ προσωπικῇ συμβολῇ τοῦ κ. Ἐπιθ)τοῦ δι' ὁμιλιῶν συστάσεων, ὁδηγιῶν καὶ κατατοπιστικῶν ἐγκυκλίων, ἐπετεύχθη ἡ ἐπὶ καλυτέρων βάσεων ὁργάνωσις τῆς Σχολικῆς ζωῆς, ἡ καλλιέργεια τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἡ ἀκράδαντος πίστις εἰς τὰς ἀχρόνους ἡθικὰς ἀξίας τῆς ζωῆς.

Ἐπὶ τούτοις, ἐντὸς τοῦ προγράμματος τῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως, συνετελέσθη ἡ κινητοποίηση ὅλων τῶν κοινοτικῶν παραγόντων διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῶν Σχολείων, ἀφ' ἐνός, καὶ τὴν ἐξύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ μας.

Κατὰ τὸ ἐν λόγω διάστημα ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ εἰς τὸν διδασκατηρικὸν τομέα.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Α' Χρυσὸ Μετάλλιο Παιδείας)

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ὁλόκληρο τὸ ἔργο ἀνατυπώθηκε καὶ κυκλοφορεῖ:

Σε ὁλόκληρες ἐτοιμοπαράδοτες χρυσόδετες σειρές:

1. ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Δραχ. 3.360 (Μικρὴ προκαταβολὴ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μετ' ὅσας ἀποκεκολληθεῖς μηνιαῖες δόσεις).

2. ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: Μόνον δραχ. 2.500.

Πληροφορίες καὶ Ἑγγραφές

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Πανεπιστημίου 64 — Τηλ. 630-331

Με ἓνα τηλεφώνημά σας σᾶς παραδίδουμε ἀμέσως στὸ σπίτι σας ὁλόκληρη τὴν σειρὰ τῆς Μ.Ε.Ν. χωρὶς καμμιὰ ἄλλη ἐπιβάρυνση.

ΚΑΙ ΕΝΑ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ:

Ὅσοι ἀγοράζουν τὸ ἔργον δικαιούνται νὰ παραλάβουν ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ καὶ τὴν 8τομον:

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ» τοῦ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (8η νεωτάτη ἐκδοσις)

Θὰ καταβάλετε μόνον τὴν ἀξίαν τῆς βιβλιοδεσίας, ἥτοι δραχ. 50 κατὰ τόμον

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Στά Έλληνικά Γράμματα και στήν Έλληνική Παιδεία

“ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ,,

Ολόκληρη ή πνευματική ήγεσία της Χώρας μας σέ μιὰ πανεθνική σταυροφορία εκλαϊκεύει και προσφέρει, μέσα από τις 20.000 σελίδες τών 24 τόμων της Ν.Ε.Ε., τόν άπέραντο θησαυρό τών γνώσεων και της σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμού, για την άνοδο του πνευματικού επιπέδου του Έλληνικού Λαού.

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ

Έκδόσεως - Έποπτείας και Κατευθύνσεως της Ν.Ε.Ε.

Γενική Διεύθυνση — Σύνταξη — Όργάνωση

ΧΑΡΗΣ Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ίδρυτής — Δ/ντής του «Όργανισμού Έγκυκλοπαιδικών Έκδόσεων»
Α΄ Χρυσούν Μετάλλιον Παιδείας

Πρόεδρος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Άκαδημαϊκός - Καθηγητής της Άρχαίας Έλλ. Φιλοσοφίας
Πανεπιστημίου Άθηνών—Ύπουργός Παιδείας

Έπί τών Δημοσίων Σχέσεων

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΣ

Άντιναύρχος - επίτ. Άρχηγός του Στόλου,
τ. Άρχηγός του Γ.Ε.Ν.

Γραμματεὺς Συντάξεως

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

Συγγραφεὺς - Δημοσιογράφος

Για πρώτη φορά στη δημοτική γλώσσα

- 24 μεγάλοι και όγκώδεις τόμοι που τούς άποτελούν
- 20.000 σελίδες, με
- 15.000 εικόνες, χάρτες, σχέδια και έγγραμμα hors texte
- 10.000 Έλληνες και ξένοι έπιστήμονες συνεργάζονται στη σύνταξη και έκδοση της Ν.Ε.Ε.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

- Σε έβδομαδιαία τεύχη γών 6 δρχ. (μονά - διπλά - πολλαπλά) για να το άποκτήση ολόκληρος ο Έλληνικός λαός.
- Όλόκληρο το έργον θα παραδοθή στο άναγνωστικό κοινό άνυπερθέτως μέχρι το Δεκέμβριο του 1969 (σε 3 χρόνια).
- Φίλοι εκπαιδευτικοί: Σας δίδετε ή μοναδική ευκαιρία να άποκτήσετε σεις και οι μαθητές σας τη Ν.Ε.Ε.
- Συστήστε την παντού, στους γονείς, στους γνωστούς και φίλους σας.